

บทที่ 2

หลักการสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy)

หลักการสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy) เป็นหลักกฎหมาย Common Law กำเนิดครั้งแรกในประอังกฤษ เพื่อความเข้าใจในหลักการสมคบกันกระทำความผิดได้จะกล่าวถึง วิวัฒนาการของหลักการสมคบกันกระทำความผิด ความหมายและประเภทของหลักการสมคบกันกระทำความผิด โครงสร้างของความผิดของหลักการสมคบกันกระทำความผิด ผู้สมคบกันกระทำความผิด ความรับผิดในการสมคบกันกระทำความผิด ผู้สมคบกันกระทำความผิด ตลอดจนความรับผิดและข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด โดยลำดับ

2.1 วิวัฒนาการหลักสมคบกันกระทำความผิด

กำเนิดหลักสมคบกันกระทำความผิด

ในระหว่างศตวรรษที่ 13 กฎหมายคอมมอนลอว์ มีวิธีการดำเนินคดีอาญาอยู่ 2 วิธี¹

วิธีแรกโจทก์จะยื่นคำฟ้องต่อศาล ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นการให้คู่ความต่อสู้กันเอง ศาลจะเป็นผู้ควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันตามกฎหมายที่ตั้งไว้ ส่วนอีกวิธีคือ รัฐบาลจะเข้ามาไต่สวนมูลฟ้องก่อน ซึ่งต่อมาวิธีการนี้ได้พัฒนาไปสู่ระบบลูกขุน (Jury) ในปัจจุบัน และในการต่อสู้กันถือว่าเป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ฝ่ายที่แพ้จากการต่อสู้จึงถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษ ดังนั้น การรับผิดตามกฎหมายจึงขึ้นอยู่กับผลของการต่อสู้กัน

และจากผลอันนี้จึงทำให้มีการนำวิธีการฟ้องเท็จไปใช้ในทางที่ผิดขึ้น กล่าวคือ ได้มีการฟ้องเท็จต่อผู้ที่เป็นศัตรูของตน หรือ ได้มีการช่วยผู้ให้เด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะต้องรับผิดในทางอาญาฟ้องเท็จต่อศัตรูของตนแทน ซึ่งการฟ้องเท็จเช่นนี้ ผู้ฟ้องเท็จต่อศัตรูของตน หรือผู้ที่ย่วยุให้

¹ Sayre, Francise B. "Criminal Conspiracy". in Harv. L. Rev. 35 (1922): 394

เด็กที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ต้องรับผิดชอบทางอาญาฟ้องเท็จไม่เสี่ยงต่อความรับผิดชอบ กล่าวคือ ในกรณีที่มี
มั่นใจว่าจะชนะในการต่อสู้ก็ต้องมีการฟ้องเท็จด้วยตนเอง แต่ถ้าไม่มั่นใจว่าจะต่อสู้ชนะก็จะย้าย
ให้เด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่ต้องรับผิดชอบฟ้องเท็จต่อศัตรูของคนแทน

ด้วยเหตุนี้ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 จึงได้ทรงแก้ไขกฎหมายขึ้นในปี ค.ศ. 1285 โดยได้
บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy) ขึ้น เพื่อจุดประสงค์ในการ
แก้ไขกรนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ถูกลำไปในทางที่ผิด² ในรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด
ที่ 1 นี้ก็ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดขึ้น 3 ฉบับ³ และฉบับที่สำคัญและมี
ชื่อเสียงมากที่สุดคือ กฎหมายเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด ฉบับที่ 3 ซึ่งเป็นการสังคายนา
กฎหมายฉบับเก่าที่ไม่รัดกุม และได้ให้คำจำกัดความของ การสมคบกันกระทำความผิด
(conspiracy) ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีหลักการว่า

ผู้สมคบกระทำความผิด (conspirator) หมายถึง บุคคลที่สมรู้ร่วมคิด หรือมีความ
เกี่ยวข้องกันโดย การสาบาน (Oath) โดยข้อตกลง (Covenant) หรือโดยสัญญาผูกพันอย่างอื่น
(Other Alliance) ว่าจะให้การช่วยเหลือหรือให้ความสนับสนุนในการฟ้องเท็จ เพื่อแก้แค้นผู้อื่น
หรือโดยเจตนาร้ายที่จะเสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อกลั่นแกล้งบุคคลอื่น หรือเป็นต้นเหตุให้มีการฟ้อง
เท็จต่อบุคคลอื่นหรือเพื่อบิดเบือนคำฟ้องให้เป็นเท็จ หรือยืนยันคำฟ้องเท็จนั้น เช่น กระทำการอัน
เป็นเหตุให้เด็กซึ่งไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องรับผิดชอบทางอาญาฟ้องคดีอาญาผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นนั้นต้องรับ
โทษจำคุก หรือต้องรับโทษหนักขึ้น หรือการเก็บเงินค่าคุ้มครอง หรือค่าธรรมเนียม เพื่อช่วยเหลือ
สมาชิกหรือพรรคพวกที่สมคบกันเพื่อใช้ในการบิดเบือนหรือปิดบังความจริงทั้งผู้ให้และผู้รับเงิน
นั้น⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² LaFave, Wayne R. and Scott, Austin W. Criminal Law. (New York : West Publishing Co., 1983): 454

³ First Ordinance of conspirators, 1292, 20 Edw. I ;

Second Ordinance of conspirators, 1300, 28 Edw. I ;

Third Ordinance of conspirators, 1305, 33 Edw. I ;

⁴ Sayre, Francise B. "Criminal Conspiracy" : 396.

ในปี ค.ศ. 1330 ซึ่งเป็นรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 ก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดนั้น โดยกำหนดให้ศาลมีอำนาจในการไต่ถาม (Enquire) รับฟังข้อเท็จจริง (Hear) และตัดสินคดี (Determine) ด้วยเหตุนี้ หลักการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) จึงไม่มีที่มาเหมือนกับกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดทั่วไป ตามกฎหมายคอนมอน ลอว์ และก็ไม่มีที่มาจากขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีของชาวนอร์แมน (Norman) ซึ่งเป็นเผ่าที่พิชิตอังกฤษในยุคแรก แต่กฎหมายการสมคบกันกระทำความผิดสืบทอดมาจากสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ที่ทรงบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นกฎหมายการสมคบกันกระทำความผิดในสมัยแรกได้บัญญัติลักษณะความผิดไว้ชัดเจนและมีความหมายที่แคบ กล่าวคือ เป็นความผิดที่จำกัดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความของศาลเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะการสมคบกันเพื่อฟ้องเท็จหรือฟ้องคดีที่ไม่มีมูลต่อศาล และในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดก็ไม่ต้องออกหมาย (Writ) ซึ่งหมายของศาล (Writ) เป็นพระบรมราชโองการสั่งให้จำเลยมาศาล ในยุคต่อมาก็ได้พัฒนาให้มีการออกหมายสำหรับการสมคบกันกระทำความผิด (Writ of Conspiracy) ขึ้นเพื่อพิจารณาความมุ่งร้ายในการที่จะดำเนินคดีต่อผู้อื่น โดยทั่วไปการสมคบกันกระทำความผิดในยุคนี้ ก่อนข้างที่จะใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งมากกว่าที่จะบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญา⁵

ในปี ค.ศ. 1351 ศาลก็ได้ขยายความหมายของการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) ให้กว้างขึ้น โดยให้หมายรวมถึง การสมคบกันเพื่อกระทำการอันผิดกฎหมาย (Illegal) และการกดขี่ข่มเหงผู้อื่นโดยไม่มีเหตุอันควรด้วย ในรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 และพระนางเจ้าอลิซาเบท กฎหมายต่างๆ ก็ได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อปราบปรามการสมคบกันเพื่อวัตถุประสงค์หลายอย่าง เช่น เพื่อปราบปรามพวกกบฏ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อป้องกันการขึ้นราคาสินค้า และเพื่อปราบปรามการสมคบกันทำนองเช่นว่านั้น แต่อย่างไรก็ตามการสมคบกันเพื่อฟ้องเท็จต่อบุคคลอื่นจะยังไม่เป็นความผิดสมบูรณ์ จนกว่าบุคคลผู้ถูกฟ้องเท็จนั้นจะถูกฟ้องและได้ปล่อยตัวให้พ้นความผิดไป นั่นคือ การสมคบกันกระทำความผิดจะยังไม่เกิดขึ้น จนกว่า

⁵ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. “ศกฏกฎหมาย เขคอมมอน ลอว์” ใน ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. 2 เล่ม. (กรุงเทพมหานคร : บริษัททิวคอร์ดีเพาเวอร์พอซท์ จำกัด. 2528) : 227.

⁶ Stephen, History of Criminal Law, ch 8, quoted in Sayre, Franrise B. “Criminal Conspiracy”. : 396

⁷ Anon., Year Book, Ibid., : 397

จะมีการฟ้องคดี ซึ่งศาลก็ได้ยึดหลักเช่นนี้ในการตัดสินคดีตลอด 3 ศตวรรษ โดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการใดเลย

หลักการสมคบกันกระทำผิดในช่วงศตวรรษที่ 16 – 18

ในปลายศตวรรษที่ 16 ศาลก็ได้ผ่อนคลายความเคร่งครัดของกฎหมายการสมคบกันกระทำผิดซึ่งก่อนหน้านี้ถูกใช้อย่างจำกัด โดยในรัชสมัยของ พระเจ้าเจมส์ที่ 1 Chief Justices Popham ก็ได้กลับไปพิจารณาคดีเก่าที่ตัดสินไว้ในปี ค.ศ. 1574 ซึ่งศาลที่ตัดสินคดีนั้นได้เสนอแนะให้พิจารณาการสมคบกันกระทำผิดได้แม้จะไม่ได้บรรยายฟ้องในความผิดฐานนี้ หรือแม้แต่คณะลูกขุนจะยังไม่ได้พิจารณาข้อเท็จจริงในการสมคบกันกระทำผิดไว้ และต่อมา ในปี ค.ศ. 1611 ศาลสตาร์ เชมเบอร์ (Star Chamber) ก็ถือหลักการเช่นเดียวกันนั้นในการตัดสินความในคดี Poutterers' Case โดยจำเลยได้ร่วมกันฟ้องเท็จต่อโดยศาลกล่าวหาว่านาย Stone ได้กระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ผู้อื่น แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วได้ความว่า นาย Stone เป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ได้กระทำการปล้นทรัพย์ผู้อื่น คณะลูกขุน (Jury) จึงปฏิเสธไม่รับฟ้องคดี ต่อมานาย Stone จึงได้ฟ้องกลับเรียกค่าเสียหายในการที่ถูกฟ้องเท็จ

ศาลได้ตั้งประเด็นว่า จำเลยมีความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) หรือไม่

จำเลยให้การต่อสู้ว่า การกระทำของจำเลยยังไม่ถือว่าเป็นสมคบกันกระทำผิด (CONSPIRACY) เพราะยังไม่มี การออกหมายสำหรับความผิดฐานสมคบ (Writ of Conspiracy) เพื่อให้ นาย Stone ต้องรับโทษ และคณะลูกขุน (Jury) ก็ปฏิเสธไม่รับฟ้องคดีด้วย จึงถือไม่ได้ว่า มีการฟ้องเท็จกล่าวหาว่า นาย Stone กระทำความผิด

แต่ศาล Star Chamber ก็ถือว่า การสมคบกันของจำเลยเช่นนี้เป็น การสมคบกันเพื่อกระทำผิด (CONSPIRACY) แล้ว

จากการตัดสินคดีนี้ จึงถือได้ว่า เป็นบันไดขั้นแรกที่ขยายความหมายของหลักการสมคบกันกระทำผิด (CONSPIRACY) ให้กว้างขวางขึ้น และก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้หลักการสมคบกันกระทำผิด (CONSPIRACY) ขาดความแน่นอน แต่อย่างไรก็ดี ในคดี Poutterres' Case นี้ก็เกิดหลักกฎหมายการสมคบกันกระทำผิด (CONSPIRACY) ขึ้นว่า “สาระสำคัญหรือหัวใจ

ของการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) คือ การตกลงกัน (Agreement) แม้ว่าจะยังไม่ได้กระทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกันก็ถือว่ามี การความผิดแล้ว

ในศตวรรษที่ 17 ศาลก็ได้ขยายขอบเขตของการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) ให้กว้างขึ้นกว่าเดิมอีก โดยกำหนดการสมคบกันกระทำความผิดนั้น ให้หมายรวมถึง การสมคบกันเพื่อกระทำความผิดทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็ความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรง (Misdemeanors) หรือเป็ความผิดอาญาที่ร้ายแรง (Felony) ซึ่งการขยายขอบเขตความรับผิดชอบของหลักการสมคบกันกระทำความผิดนี้ เพื่อต้องการยกเลิกศาลสตาร์ เชมเบอร์ (Star Chamber) ซึ่งกำหนดให้ศาลคิงส์เบนซ์ (King's Bench) ทำหน้าที่พิจารณาเฉพาะคดีอาญาที่ไม่ร้ายแรง (Misdemeanors) กล่าวคือ ในศตวรรษที่ 16 พวก ทิวเดอร์ (Tudor) ซึ่งนิยมเผด็จการ ได้ใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์อย่างกว้างขวาง และในส่วนคดีอาญาศาลสตาร์ เชมเบอร์ (Star Chamber) ได้ใช้วิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่รุนแรงเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในบ้านเมืองซึ่งเป็ช่วงหลังจากได้เกิดสงครามกลางเมือง ซึ่งวิธีการนี้เป็การคุกคามเสรีภาพของประชาชน ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกลัว กฎหมายไม่มีความยืดหยุ่น และไม่ยุติธรรม ต่อมาจึงได้มีการนำหลักกฎหมายศาสนา (Moral Law) มาใช้ในการพิจารณาคดีเพื่อให้ประชาชนเห็นว่ากฎหมายมีความยืดหยุ่น และมีความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้ศาลจึงใช้ศีลธรรมปะปนกับกฎหมาย และยึดถือรูปแบบของคำฟ้องและหมายก่อนพิจารณาถึงการกระทำว่าถูกหรือผิด

ในตอนปลายศตวรรษที่ 17 ศาลจึงมีแนวโน้มที่จะลงโทษการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรม เช่นเดียวกับการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย ดังนั้น ศาลจึงได้มีการลงโทษการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรม ในข้อหาสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) เช่นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และก่อนสิ้นศตวรรษที่ 17 ก็เกิดแนวความคิดว่า “การสมคบกันอาจต้องรับผิดทางอาญาได้ แม้ว่าวัตถุประสงค์ของการสมคบจะไม่ใช่ความผิดอาญา”

ในศตวรรษที่ 18 คำจำกัดความของการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) มีการใช้ถ้อยคำที่เคลือบคลุมไม่ชัดเจน โดย HAWKINS เขียนไว้ในหนังสือ PLEAS OF THE CROWN ซึ่งพิมพ์ในปี ค.ศ. 1716 โดยกล่าวถึง การสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) ว่า “การสมคบกันซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่สาม โดยมิชอบ (Wrongfully) ถือว่า เป็

ความผิดตามกฎหมาย COMMON LAW”⁸ ซึ่ง HAWKINS ก็ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “โดยมิชอบ” (Wrongfully) ไว้ จึงอาจหมายถึง ความหมายทางอาญา (Criminal Means) ละเมิด (Tortious) หรือผิดศีลธรรม (Immoral) ก็ได้ ซึ่งสาเหตุที่ HAWKINS กล่าวไว้ เช่นนี้อาจเป็นเพราะความต้องการให้เป็นเช่นนั้น หรือเพราะว่าระหว่างศตวรรษที่ 17 และ 18 มีการใช้หลักศีลธรรมปะปนกับกฎหมาย หรืออาจเป็นเพราะ การใช้ถ้อยคำเช่นนี้ ทำให้การคัดค้านน้อยลง หรือเป็นการยากที่จะคัดค้านการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) ก็ได้

แต่จากความไม่ชัดเจนของการสมคบกันกระทำความผิดของ HAWKINS นี้ ทำให้มีการตีความในทางที่ผิด เช่นดัง ในคดี REX V. EDWARD⁹ ซึ่งจำเลยได้ถูกฟ้องในข้อหาสมคบกันเพื่อจะแต่งงานกับหญิงยากจนในอีกตำบลอื่น เพื่อให้หญิงนั้นช่วยให้ไม่ต้องรับผิดต่างๆ ในตำบลที่ตนได้อาศัยอยู่ จำเลยให้การปฏิเสธโดยอ้างว่า ไม่อาจฟ้องบุคคลที่สมคบกันเพื่อกระทำการอันไม่ใช่อาชญากรรม (A CRIME) และต่อสู้ว่า การพิจารณาคดีก็ไม่มี การแยกให้เห็นชัดถึงความแตกต่างระหว่างศีลธรรมกับกฎหมาย แต่ศาลก็พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดโดยให้เหตุผลว่า การสมคบกันเพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อผลของการกระทำเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายก็เป็นเหตุให้ฟ้องคดีได้

ส่วนคดีอื่นที่สนับสนุนหลักการของ HAWKINS คือ คดี REX V. JOURNEYMENT TAILORS¹⁰ โดยจำเลยถูกฟ้องในข้อหาสมคบกันเพื่อขึ้นราคาผ้าจ้างตัดผ้า ศาลได้แสดงความเห็นในการตัดสินว่า การสมคบกันทุกชนิดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แม้ว่าโดยเนื้อหาของการกระทำนั้นเป็นการชอบด้วยกฎหมายถ้าไม่ได้สมคบกัน แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าคดี REX V. JOURNEYMENT TAILORS จะมีผู้อ้างว่า สนับสนุนหลักการของ HAWKINS ก็ตาม แต่ในขณะนั้นก็มิพบบัญญัติให้อำนาจที่จะลงโทษช่างตัดเสื้อที่ตกลงกันขึ้นค่าจ้างหรือลดชั่วโมงทำงานลงอยู่แล้ว ดังนั้น การกระทำของช่างเย็บผ้านี้ นอกจากจะมีความผิดตามกฎหมายเฉพาะแล้ว ยังมีความผิดฐานสมคบด้วย

นอกจากในคดีเกี่ยวกับการฉ้อโกงแล้ว ก็ได้มีการนำหลักการสมคบกันกระทำความผิดของ HAWKINS ไปตัดสินคดีอื่นๆ ด้วย ในปลายศตวรรษที่ 17 จนถึงต้นศตวรรษที่ 18 ก็ยังไม่มี การ

⁸ HAWKINS, PLEAS OF THE CROWN (1716). Ibid., : 402

⁹ 8 Mod. 320 (1724) , Ibid., : 403

¹⁰ 8 Mod. 10 (1721) , Ibid.

แยกหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนคำพิพากษาส่วนใหญ่ ก็ยังยึดมั่นตามหลักเกณฑ์เก่าๆ ที่ยึดถือมาโดยไม่อาจฟ้องความผิดฐานสมคบได้ ถ้าวัตถุประสงค์ของการสมคบหรือวิธีการที่ใช้ไม่เป็นความผิด (Criminal)

ในปี ค.ศ. 1755 หลักการสมคบกันกระทำความผิด ของ HAWKINS ได้ถูกตีพิมพ์ในหนังสือ BURN'S JUSTICE¹¹ และก็มีผู้นิยมอ่านกันอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 18 และ 19 จึงเป็นหลักการทางกฎหมายที่ยอมรับกันอย่างมาก ต่อมาหลักการของ HAWKINS นี้ก็ได้ถูกพิมพ์อีกในหนังสือ WILSON'S WORKS¹² และ CHITTY¹³ ก็ได้เขียนถึงหลักการของ HAWKINS ในหนังสือ CRIMINAL LAW ว่า “การสมคบกันอันมิชอบเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเป็นความผิดอาญา (Misdemeanors) ตามกฎหมาย COMMON LAW ไม่ว่าจะกระทำโดยเจตนาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน บุคคล หรือต่อชื่อเสียงของผู้อื่น” และในหนังสือ BLACKSTONE'S COMMENTARIES ของ CHRISTIAN¹⁴ ก็ได้เขียนถึงการสมคบกันกระทำความผิดไว้ว่า “การสมคบกันเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลคนเดียวหรือหลายคน หรือการสมคบกันเพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายย่อมมีความผิดฐานสมคบ” และพร้อมกันนี้ท่าน LORD DENMAN ก็ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจถึงหลักการสมคบกันกระทำความผิดว่า “การสมคบกันกระทำความผิดที่จะฟ้องคดีนั้น ต้องเป็นการสมคบกันเพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อกระทำการอันชอบด้วยกฎหมาย โดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”¹⁵

ดังนั้น เมื่อผู้พิพากษาได้ค้นพบการสมคบกันกระทำความผิดของ HAWKINS นี้แล้ว ก็ยังเป็นการสะดวกในการตัดสินคดีของศาลมากขึ้น เพราะศาลไม่ต้องแสดงความเห็น เพียงถือตามหลักการของ HAWKINS ได้เลยโดยหลักการนี้ได้ให้อำนาจแก่ศาลที่จะลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมได้ เช่น กรณีการสมคบกันเพื่อกดขี่ข่มเหงประชาชนหรือทำให้ประชาชนเดือดร้อน ซึ่งความเป็นจริงแล้ว การกระทำของผู้สมคบกันอาจไม่เป็นการกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ใน

¹¹ Richard Burn, The Justice of The Peace. Ibid., : 404.

¹² James Wilson, Works, 118, Ibid.

¹³ Chitty, Criminal Law. Vol. 3, Ied., Ibid., : 405.

¹⁴ Christian. Blackstone's Commentaries. Vol. 4, p. 136, Ibid.

¹⁵ Jones' Case. 4 B. & Ad. 345, 349 (1832), Ibid.

กฎหมายหรือไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย COMMON LAW ก็ได้ และบางคดีศาลก็ตัดสินว่า เป็นความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) โดยไม่มีการอ้างเหตุผลไว้เลย ดังนั้น เมื่อมีการกระทำ ความผิดใดขึ้น ในบางครั้งศาลไม่รู้ว่าจะตัดสินความยังไง ศาลก็จะใช้ความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) เป็นหลักในการตัดสิน ด้วยเหตุนี้ ความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) จึงเป็น ทางออกในการแก้ปัญหาที่ยุ่งยากของศาล และได้มีการใช้ความผิดนี้กันอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) จะถูกถือเป็นกระบวนการพิจารณาขั้นสุดท้ายก็ตาม แต่ ข้อลำบากในการใช้ความผิดนี้ ก็คือ การใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือไม่ชัดเจน ซึ่งคำว่า “ไม่ชอบด้วย กฎหมาย” (Unlawful) อาจมีความหมายว่า “ความผิดอาญา” (Criminal) หรือหมายถึง “การทำ ละเมิด” (Tortious) ได้ ด้วยเหตุนี้ในศตวรรษที่ 18 จึงได้ถือตามแนวความผิดที่ผิดพลาดนี้ตลอดมา

หลักการสมคบกันกระทำความผิดในศตวรรษที่ 19-20

ในปี ค.ศ. 1832 คดีระหว่าง REX V. BYKERDIKE¹⁶ จำเลยได้ถูกฟ้องในข้อหาสมคบ กันเพื่อข่มขู่ว่าจะมีการนัดหยุดงานระหว่างพวกลูกจ้างในบ่อถ่านหิน ถ้านายจ้าง ไม่ไล่ลูกจ้างอีกกลุ่ม ออกจากงาน ซึ่งเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากได้ยกเลิกกฎหมาย Combination Act of 1800 ซึ่งการ ยกเลิกกฎหมายฉบับนี้ มีผลจากการออกกฎหมาย The Act of 1824 and 1825 ซึ่งในคดี REX V. BYKERDIKE นี้ การกระทำของจำเลยแต่ละคนที่สมคบกันอาจถือว่าเป็นความผิด ตามบทบัญญัติที่ ไม่ชัดเจนของกฎหมาย The Act of 1825 ซึ่งเป็นข้อห้ามทำร้ายหรือการขัดขวางทางการค้าผู้อื่น แต่ ในการวินิจฉัยคดี ศาลมิได้ยกความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย The Act of 1825 ขึ้น พิจารณาเลย ศาลกลับถือว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัติของการการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) โดยมิได้แถลงหรือแสดงความหมายใดๆ จึงเสมือนกับว่า บุคคลจะต้อง รับผิดชอบขึ้นอยู่กับ ความหมายของวิธีการกระทำ (The Means) หรือ วัตถุประสงค์ของการกระทำ (The Object) และก็มี การแจ้งให้คณะลูกขุน (The Jury) ทราบเพียงว่า “การสมคบกันเพื่อปลด คนงานออกจากงานเป็นข้อสนับสนุนการฟ้อง.....” คดีนี้แสดงให้เห็นถึง ความสะดวกกันอันตราย ของหลักการที่ให้อำนาจศาลลงโทษบุคคลตามดุลพินิจของศาลเองว่าอะไรเป็นสิ่งที่คู่ความ สวัสดิภาพของสังคม

¹⁶ Rex V. Bykerdike, 1 Mood. & Rob. 179 (1832), Ibid., : 406

เหตุการณ์ลักษณะคล้ายกันนี้ได้เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ คดี STATE V. DONALDSON¹⁷ ซึ่งลูกจ้างได้ถูกฟ้องคดีในการสมคบกันเพื่อให้นายจ้างปลดลูกจ้างอีกกลุ่มออกจากงาน มิฉะนั้นลูกจ้างเหล่านี้จะเลิกสัญญาจ้าง หลังจากศาลได้พิจารณาปัญหาอย่างละเอียดแล้ว ก็ไม่พบความผิดจากการกระทำในแต่ละส่วนของจำเลย และในการอ้างถึงคดี REX V. BYKERDYKE ที่เกิดในประเทศอังกฤษเพื่อชี้ให้เห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดเพราะการกระทำของจำเลยส่วนหนึ่ง คือการสมคบกันซึ่งเป็นการผิดกฎหมายและการสมคบกันนั้น ปกติก็ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน แต่ศาลของสหรัฐอเมริกา เห็นว่า “อาจเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ถ้าจะกล่าวว่าการสมคบกันที่จะถือเป็นการสมคบกัน (CONSPIRACY) เป็นกรณีที่สมคบกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่มิชอบกฎหมาย ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น” ไม่เช่นนั้นแล้ว การฟ้องคดีซึ่งไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย อาจเป็นความผิดฟ้องเท็จบุคคลอื่นได้ เพราะเป็นการก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ การกระทำของลูกจ้างที่สไตรค์งานเพื่อบังคับให้นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างคนอื่นไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิด นอกจากจะกระทำเข้าหลักเกณฑ์การสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) และในบางรัฐของอเมริกาก็ไม่ถือว่าเป็นการทำละเมิดด้วย แต่อย่างไรก็ดี ในคดี STATE V. DONALDSON นี้ ผู้พิพากษา CHIEF JUSTICE BEASLEY ก็ถือว่าการสมคบกันของจำเลยเพื่อสไตรค์งานเป็นการกระทำความผิด

ในรัฐ NEW HAMPSHIRE ศาลของรัฐนี้ก็พยายามอธิบายถึง การสมคบกัน แม้เพียงแต่กระทำผิดศีลธรรม (Immoral Act) อาจถือว่าเป็นความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) ในคดี STATE V. BURNHAM¹⁸ ผู้พิพากษา JUSTICE GILCHRIST ได้กล่าวไว้ว่า “การกระทำผิดศีลธรรมไม่อาจนำมาฟ้องคดีได้ ถ้าเป็นการกระทำของบุคคลเพียงคนเดียวและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมเช่นนี้กฎหมายก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย แต่ถ้าการกระทำผิดศีลธรรมได้กระทำโดยบุคคลหลายคนโดยวัตถุประสงค์ร่วมกัน และเพื่อประโยชน์และสนับสนุนในการตัดสินใจกระทำ การนั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการสมคบกันเช่นนี้ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสังคม จึงต้องมีการหยุดยั้งการกระทำนั้นๆ และในการฟ้องคดีจะต้องบรรยายถึงวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมายด้วยเพื่อจะทำความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) สมบูรณ์ ซึ่งก็เป็นการเพียงพอแล้ว ถ้าบรรยายถึง การกระทำที่ทุจริต (Corrupt) การไม่ซื่อสัตย์ (Dishonest) การฉ้อโกง (Fraudulent) การทำผิดศีลธรรม (Immoral) และการฝ่าฝืนกฎหมาย (Illegal)”

¹⁷ 32 N. J. L. 151 (1867), Ibid., : 407.

¹⁸ 15 N. H. 396, 402, 403 (1844), Ibid., : 408.

การพิจารณาหลักการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) อาจทำให้เข้าใจได้ยากยิ่งขึ้น ถ้าวัตถุประสงค์ของการสมคบกันและวิธีการที่ใช้ไม่เป็นความผิดอาญา ซึ่งกรณีเช่นนี้ ความผิดอาญาจะเป็นอย่างไร เพราะเพียงแต่การสมคบกันเท่านั้น มิใช่การกระทำความผิด ถ้าวัตถุประสงค์มิใช่เพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อร่วมกันกระทำนั้นไม่เป็นความผิด จากปัญหาที่ว่า พฤติกรรมแต่ละอย่างในตัวมันเองชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อร่วมกันกระทำแล้วจะเกิดเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น ได้มีการนำมาอธิบายเปรียบเทียบกับวิชาเคมี กล่าวคือ ถ้าการกระทำแต่ละอย่างเป็นการชอบด้วยกฎหมาย เช่นเดียวกับ ธาตุ A B และ C ที่ไม่มีพิษ แต่ถ้านำธาตุ A B และ C มาผสมกันเกิดเป็นสารประกอบขึ้นใหม่ คือ ธาตุ D ซึ่งมีพิษ ดังนั้น ในกฎหมายอาญา การกระทำที่แยกกันนั้นแต่ละการกระทำเป็นการชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อร่วมกัน ก็อาจเป็นภัยต่อสังคมได้ เช่น การที่บุคคลเพียงคนเดียวเดินเป่านกหวีดไปตามถนนในเวลากลางคืน อาจไม่มีความผิด แต่ถ้าคนรัยคนเดินเป่านกหวีดไปตามถนนในเวลากลางคืน ย่อมมีความผิดก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่นได้ ดังนั้น ความผิดที่เกิดขึ้นจะเห็นว่า ไม่ได้พิจารณาเพียงแต่การกระทำ หรือวิธีการซึ่งทำให้เกิดผลเช่นนั้น หรือลักษณะหรือจำนวนของผู้กระทำเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาถึงผลร้ายที่เกิดขึ้นต่อสังคมอันมีเหตุมาจากการกระทำนั้นด้วย

ในศตวรรษที่ 19 นี้ก็มีความคิดที่จะหาข้อสรุปหลักเกณฑ์การสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) กันอย่างกว้างขวาง เพื่อแก้ไขความผิดพลาดในอดีตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสมคบกันหรือวิธีการในการกระทำความผิด นักกฎหมายบางกลุ่มเห็นว่า การสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) รวมถึงการกระทำอันผิดต่อศีลธรรมด้วย บางกลุ่มเห็นว่า เป็นการร่วมกันกระทำจำกัดแต่การกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย (Illegal Act) ซึ่ง การมีชอบด้วยกฎหมายนี้ให้หมายความรวมถึง การผิดสัญญา เช่น ละเมิด เป็นต้น แต่บางกลุ่มก็มีความเห็นว่า การสมคบกันกระทำความผิดหมายความรวมถึงการทำละเมิดทั้งหมดด้วย ในขณะที่บางกลุ่มมีความเห็นว่า การสมคบกันกระทำความผิดนี้ให้รวมถึงการทำละเมิดบางกรณีเท่านั้น ซึ่งความหลากหลายของความเห็นเกี่ยวกับ การสมคบกันกระทำความผิดนี้ เป็นผลให้เกิดการไม่สามารถคาดหมายกฎหมายได้ล่วงหน้า กล่าวคือ กรณีที่ การสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) หมายรวมถึง การกระทำผิดศีลธรรมด้วย ศาลอาจพิพากษาลงโทษการฝ่าฝืนการกระทำก่อนขึ้นที่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายได้ ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์ของสังคม ซึ่งก็จะเป็นการกลับไปสู่ระบบความยุติธรรมโดยปราศจากกฎหมายได้ แต่ถ้าการสมคบกันกระทำความผิด หมายความรวมถึง การทำละเมิดบางอย่างแล้วก็ไม่อาจแยกการกระทำละเมิดที่ทำให้การสมคบกันของจำเลยเป็นความผิดอาญา กับการสมคบกันที่ไม่เป็นความผิดหรือแม้แต่การพยายามกระทำความผิด ซึ่งก็

เป็นความไม่แน่นอนของกฎหมายนั่นเอง แต่ถ้การสมคบกันกระทำความผิด หมายรวมถึง การทำละเมิดทุกกรณีแล้ว ความมุ่งหมายที่จะคาดหมายกฎหมายไว้ล่วงหน้า ก็จะไม่บรรลุผล แต่จะเกิดวัตถุประสงค์ของกฎหมายอื่นขึ้น กล่าวคือ จะถือว่า การทำละเมิดโดยบุคคลมากกว่าหนึ่งคน เป็นการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งนอกจากศาลจะต้องกำหนดโทษทางอาญาแล้ว ก็ต้องกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งอีกด้วย

ในต้นศตวรรษที่ 20 นี้ จึงเกิดความเห็นที่ขัดแย้งกันอย่างมากเกี่ยวกับ การสมคบกันเพื่อทำละเมิดนักกฎหมายบางฝ่ายเห็นว่า การสมคบกันของบุคคลหลายคนอาจก่อให้เกิดวัตถุประสงค์ขึ้นใหม่ นอกจากละเมิดได้แม้ว่าก่อนการสมคบกันนั้น จะไม่ได้มีความคิดที่จะกระทำความผิดอาญาขึ้น แต่ความเห็นนี้ก็ถูกคัดค้านเป็นอย่างมากโดยอ้างว่า เป็นการวางหลักการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) ที่กว้างขวางจนเกินไป¹⁹ ดังนั้น การสมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อทำละเมิดจึงไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาอีกต่อไป

จากอดีตที่ผ่านมา ย่อมแสดงให้เห็นว่า ศาลได้พยายามค้นหากฎหมาย คำพิพากษาในคดีก่อนๆ ย่อมชี้ให้เห็นถึง ความคลี่คลายของความเห็นที่ขัดแย้งกัน และเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของกฎหมายเกี่ยวกับความเห็นของศาล ในรูปแบบของการศึกษาวิเคราะห์เหตุผล ตลอดจนทั้งการปฏิเสธคดีที่เบี่ยงเบนออกนอกแนวทางหลักคำตัดสินที่เป็นพื้นฐานความต้องการของสังคม ซึ่งการพัฒนากฎหมายนี้ ศาลได้สร้างกฎเกณฑ์ขึ้นทีละเล็กละน้อยตลอดมา

2.2 ความหมายและประเภทของหลักการสมคบกันกระทำความผิด

ความหมายของการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) แบ่งออกได้เป็น 3 นัย²⁰ คือ

1. ความหมายทั่วไป หมายถึง การร่วมคิดอุบาย หรือการร่วมกระทำในสิ่งหนึ่งสิ่งใด

¹⁹ Ibid., : 418

²⁰ Ted Robert Gurr, "Why Men Rebel", อ้างถึงใน สุรพล ไตรเวทย์, "CONSPIRACY กับ กฎหมายอาชญากรรม", ใน สำนักงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ค.ร.บ. 4 ปี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บุญถาวร, 2523), หน้า 185.

2. ความหมายทางการเมือง หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง ซึ่งมี 3 รูปแบบด้วยกันคือ

Turmoil เป็นการใช้กำลังที่ไร้ระเบียบ ขาดการจัดองค์กร เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยมีกลุ่มคนจำนวนมากพอสมควรเข้าร่วมมือด้วย

Internal หรือสงครามภายใน เป็นการกำลังรุนแรงที่ประชาชนเข้าร่วมมือด้วยเป็นจำนวนมาก และมีการจัดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เช่น สงครามกองโจร สงครามกลางเมือง และการปฏิวัติ เป็นต้น

Conspiracy เป็นการใช้กำลังรุนแรงที่มีการจัดรูปแบบขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพแต่มีสมาชิกจำกัด และเลือกเป็นกันอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การประทุษร้ายและการลอบสังหารนักการเมือง การก่อวินาศกรรมในแวดวงแคบ สงครามกองโจร กบฏ เป็นต้น

3. ความหมายทางกฎหมาย ซึ่งเป็นความหมายที่จะได้กล่าวต่อไปในการทำวิจัยนี้ โดยผู้เขียนจะเปรียบเทียบระหว่างประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้คือ

- ประเทศอังกฤษ

Osborn's Concise Law Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) ไว้ว่า

“การสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) คือ ความตกลงของบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น เพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยลักษณะของการกระทำจะเป็นความผิดอาญาหรือละเมิด หรือเพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะได้มีการกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม”²¹

²¹ John Burk, Osborn's Concise Law Dictionary. (London : Sweet & Maxwell, 1976), : 89.

การสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) จึงเป็นความสำเร็จตั้งแต่ได้มีความตกลงหรือมีการกำหนดแผนการร่วมกันระหว่างผู้กระทำความผิด โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีการกระทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนการหรือไม่ ซึ่งความตกลงอาจกระทำในรูปของวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือเพียงแต่เข้าใจกันโดยปริยายระหว่างผู้กระทำความผิดก็ได้ ความสำคัญของการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) มิได้อยู่ที่การกระทำหรือการพยายามกระทำ หรือการก่อวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิด แต่อยู่ที่การกำหนดแผนการ หรือความตกลงระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการกระทำที่ปรากฏนั้นได้กระทำร่วมกันโดยความยินยอมพร้อมใจในวัตถุประสงค์อันเดียวกัน ในการฟ้องร้องดำเนินคดีนั้น ถ้าปรากฏว่าได้มีการร่วมกันสมคบเพื่อกระทำการและการกระทำนั้นเป็นการผิดกฎหมายก็สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ บุคคลจึงอาจถูกพิพากษาว่ามีความผิดฐานสมคบ (conspiracy) ตั้งแต่เมื่อกำหนดแผนการขึ้น และก่อนที่จะมีการกระทำตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันนั้น ส่วนการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (Over Act) นั้น ถือว่า เป็นพยานหลักฐานของการสมคบกระทำความผิด

ในประเทศอังกฤษ แบ่งการสมคบกระทำความผิดเป็น 2 รูปแบบ²² คือ

ก. การสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมาย Common Law ได้แก่ การกระทำที่มีวัตถุประสงค์ ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้คือ

1. การสมคบกันในการกระทำความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมาย
2. การสมคบกันในการหลอกลวงและฉ้อโกง
3. การสมคบกันในการก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล โดยการละเมิดนอกเหนือไปจากการฉ้อโกง
4. การสมคบกันเพื่อกีดกัน บิดเบือน หรือหลีกเลี่ยงกระบวนการยุติธรรม
5. การสมคบกันเพื่อทำลายต่อความสงบสุข หรือขัดต่อประโยชน์ของสาธารณะ

²² Victoria Police Force Detective Training School. Conspiracy. แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2526 (อัดสำเนา).

ข. การสมคบกระทำความผิดที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น ตามพระราชบัญญัติความผิดอาญา 6231 (Crime Act 6231) และพระราชบัญญัติความผิดอาญาเครือจักรภพ (Commonwealth Crime Act)

- ประเทศสหรัฐอเมริกา

American Jurisprudence ได้ให้คำจำกัดความของการสมคบกระทำความผิด (Conspiracy) ว่า

“การสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) คือการตกลงระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำอาชญากรรม (Criminal Act) หรือเพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย (Unlawful Act) หรือเพื่อการอันชอบด้วยกฎหมายโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยการกระทำอาชญากรรม²³

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าถ้าวัตถุประสงค์ของการตกลงกัน (The object of the agreement) และวิธีการกระทำ เป็นอันชอบด้วยกฎหมาย การสมคบกันนั้นก็ไม่ใช่ถือว่าเป็นความผิด การสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy) เป็นความผิดที่มีลักษณะแห่งการเริ่มต้นความผิด (Inchoate Crime) ก่อนที่จะนำไปสู่ความผิดอื่นต่อไป²⁴ กล่าวคือ การตกลงกันที่จะกระทำความผิด ถือว่ามีความผิดฐานสมคบ (conspiracy) และเมื่อได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์การตกลงกันนั้นก็ถือว่า มีความผิดอีกฐานหนึ่ง แยกต่างหากจากความผิดฐานสมคบ แต่อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานสมคบ (conspiracy) ถือว่าเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง (Misdemeanor) แม้ว่าวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้นจะเป็นความผิดอาญาที่ร้ายแรง (Felony) ก็ตาม²⁵ ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้มีการบัญญัติ

²³ Kraut, Jayson. American Jurisprudence. 2 nd. Volum 16. (New York : The Lawyers Co-Operative Publishing Co., 1990), :129.

²⁴ Dix, George E. Criminal Law. 11 th. Ed. (New York : Harrourt Brace Jovanovich Legal and Professional Pub, 1979), : 93.

²⁵ Smith, J. C. and Hogan, Brian. Criminal Law. 4 nd ed. (London : Butterworth & Publishers, 1978), p. 216.

กฎหมายเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อที่จะกำหนดขอบเขตของกา
กระทำที่เป็นความผิด

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา²⁶ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด
(conspiracy) ไว้ว่า

“ถ้าบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นสมคบกันเพื่อกระทำความผิดต่อกฎหมาย
สหรัฐอเมริกาหรือตัวแทนของบุคคลใด ในลักษณะใด หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใด และบุคคลหนึ่ง
บุคคลใดหรือมากกว่าในจำนวนนั้น ได้กระทำการใดๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการ
สมคบ แต่ละคนจะถูกปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าวัตถุประสงค์ของการสมคบนั้นเพื่อกระทำความผิดหลุโทษ ผู้สมคบกันนั้นจะต้อง
รับโทษจำคุกไม่เกินอัตราโทษขั้นสูงที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

การสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy) จึงเป็นการร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่
สองคนขึ้นไป โดยตกลงกันเพื่อร่วมกระทำการอันเป็นความผิดอาญา หรือกระทำการอันมิชอบด้วย
กฎหมาย กฎหมายการสมคบกันกระทำความผิดเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการป้องกันสังคมให้
พ้นจากอันตรายอันเกิดจากการร่วมกันกระทำความผิดอาญา และให้มีการพิสูจน์ว่า ได้มีความตกลง
ในการกระทำความผิดอันเป็นภัยคุกคามต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยกฎหมาย
กำหนดบทลงโทษสำหรับความตกลงโดยเฉพาะ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการแบ่งแยกลักษณะความผิดฐานสมคบ
(CONSPIRACY) ตามการกระทำที่เปิดเผย (Overt Act)²⁷ เป็น 2 ประเภท²⁸ คือ

ก. การสมคบกระทำผิดที่มีการกระทำ (Overt Act Trye Conspiracies)

²⁶ 18 U.S.C. S 371

²⁷ Act หมายถึง การกระทำ, Overt หมายถึง โดยเปิดเผย หรือ ซึ่งปรากฏชัด ดังนั้น

Overt Act จึงหมายถึง การกระทำซึ่งแสดงเจตนาออกมมาให้ชัดเจน

²⁸ D.E.A. Law Applicable To Criminal Forfeiture Proceeding. แปลโดย สุรพล

ไทรเวทย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2527 (อัดสำเนา)

1. บุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น ตกลงกันที่จะกระทำความผิดใดๆ และ
2. จำเลยสมคบกันกระทำความผิดโดยรู้และด้วยเจตนาที่จะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น และ
3. ในระหว่างการสมคบกันนั้น จะต้องมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น

ข. การสมคบกันกระทำความผิดซึ่งไม่มีการกระทำ (Narcotic and Other Non-Overt Act Conspiracies) กฎหมายสมคบกันกระทำความผิดบางฉบับบัญญัติให้การสมคบกันเป็นความผิดโดยไม่จำเป็นต้องมีการกระทำ เช่น การสมคบกันโดยเจตนาที่จะจำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่ายสารควบคุม สมคบกันเพื่อแทรกแซงการค้าระหว่างรัฐ สมคบกันเพื่อนำเข้าหรือส่งออกทางทะเล สมคบกันเพื่อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิพลเมือง สมคบกันเพื่อรีดไถและติดสินบน (RICO Conspiracy) ซึ่งไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่ามีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) แต่พนักงานอัยการจะต้องพิสูจน์ว่า

1. จำเลยและบุคคลอื่นอย่างน้อย 1 คน ได้ตกลงกันเพื่อกระทำผิด
2. จำเลยได้ทราบแผนการหรือความตกลงอันเป็นสาระสำคัญ
3. จำเลยสมัครใจที่จะมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด หรือแผนการในการกระทำความผิด

สรุป หลักการสมคบกระทำความผิด (conspiracy) ของประเทศอังกฤษประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ การสมคบกระทำความผิดจะต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำการตกลงกัน (Agreement) โดยมีวัตถุประสงค์ของการตกลงกันหรือโดยวิธีการกระทำมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในประเทศอังกฤษ การสมคบจะสำเร็จเป็นความผิดเมื่อสิ้นสุดการตกลงกันโดยไม่จำเป็นต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่แสดงว่ามีการตกลงกัน (Non-Overt Act) แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีการสมคบกันบางประเภทจะสำเร็จเป็นความผิดได้ จะต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเปิดเผยออกมาเพื่อชี้ให้เห็นถึงกาวตกลงกันจะกระทำความผิด (Overt Act) ซึ่งลักษณะของการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) นี้ผู้เขียนจะได้กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

2.3 ความหมายและประเภทของหลักการสมคบกันกระทำความผิดในประเทศแถบอาเซียน

หลักการสมคบกันกระทำความผิด (CONSPIRACY) ดังได้ทราบแล้วว่า เป็นหลักกฎหมายที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ภูมิประเทศไทยได้ปรากฏการใช้ตั้งแต่เริ่มใช้ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งถือเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศเดียวที่ได้นำหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาใช้ ในประเทศข้างเคียงของไทยก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสมคบกระทำความผิดไว้เช่นกัน เช่น ประเทศมาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

2.3.1 ประเทศมาเลเซีย²⁹

ในประเทศมาเลเซียไม่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสมคบกระทำความผิด ยาเสพติดเป็นพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมายอาญาไว้เฉพาะ หรือแม้แต่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษของมาเลเซีย ปี 1952 (The Malaysia Dangerous Dreegs Act 1952) ก็ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการสมคบกระทำความผิดไว้โดยตรง แต่หลักการสมคบกระทำความผิดนี้ มีบัญญัติไว้เป็นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญาของมาเลเซีย (The Malaysia Peal Code) โดยมีรายละเอียด คือ

มาตรา 120A “บุคคลสองคนหรือมากกว่านั้นได้ตกลงกันที่จะกระทำการ หรือเป็นต้นเหตุให้เกิดการกระทำดังต่อไปนี้

- a). การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย (An illegal act) หรือ
- b). การกระทำอันชอบด้วยกฎหมายโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย (Illegal mean)

แต่โดยการตกลงดังกล่าวนั้น ถือว่าเป็นการสมคบกันกระทำความผิด

²⁹ Malaysia Report “Report of The Asian Workshop On Conspiracy Investigation and Confiscation of Illegally Acquired Assets of Drug Traffickers. “Manila Phillipine. 9-29 February 1988.

แต่การตกลงดังกล่าวนี้ไม่ถือว่าเป็นการสมคบกระทำความผิด เว้นเสียแต่ว่า บุคคลที่ร่วมสมคบกระทำความผิดนั้นจะได้กระทำการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันนั้น”

มาตรา 120B “(1) บุคคลผู้เข้าร่วมสมคบกระทำความผิดคนใดได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ในกรณีไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดเจนเกี่ยวกับการสมคบกระทำความผิด ผู้สมคบกระทำความผิดนั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้สนับสนุนการกระทำความผิด

(2) ผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดซึ่งมิได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายอาญามาเลเซีย มาตรา 43 ได้ให้ความหมายของ “การอันมิชอบด้วยกฎหมาย” (Illegal) ไว้ว่า

มาตรา 43 “การอันมิชอบด้วย หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นความผิด หรือการกระทำใดๆ อันเป็นข้อห้ามตามกฎหมาย หรือ การกระทำใดๆ ที่ขัดต่อพื้นฐานศีลธรรมอันดีของประชาชน”

การดำเนินคดีเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดในประเทศมาเลเซีย

ความผิดฐานสมคบในประเทศมาเลเซียมีการใช้น้อยมาก บุคคลจึงอาจถูกฟ้องในข้อหาสนับสนุนการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติ The Dangerous Drugs Act 1952 มาตรา 33 หรือข้อหาเจตนาร่วมกันกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาเลเซีย มาตรา 34

ซึ่งมาตรา 34 วางหลักไว้ว่า “เมื่อความผิดได้กระทำโดยบุคคลหลายคน โดยมีเจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ผู้ร่วมกระทำแต่ละคนย่อมรับผิดชอบเหมือนหนึ่งว่าเป็นการกระทำของตน”

และพระราชบัญญัติ The Dangerous Drugs Act 1952 มาตรา 33 วางหลักไว้ว่า “บุคคลโดยยงให้ผู้อื่นกระทำความผิด หรือพยายามกระทำความผิดหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการ

เตรียมการเพื่อจะกระทำความผิดหรือมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ย่อมต้องรับผิดและระวางโทษเสมือนหนึ่งว่า ได้กระทำความผิดนั้น”

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดของประเทศมาเลเซีย

1. หลักการสมคบกันกระทำความผิดของมาเลเซีย มีสาระสำคัญของความผิดคือ “บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันที่จะกระทำหรือเป็นต้นเหตุให้เกิดการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการอันชอบด้วยกฎหมายโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย และผู้ร่วมสมคบคนหนึ่งคนใดจะต้องกระทำการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันนั้นด้วย”

2. การสมคบกระทำความผิดของมาเลเซีย นอกจากจะกำหนดให้ “การตกลง” (Agreement) เป็นความผิดแล้ว กฎหมายอาญาของมาเลเซีย (The Malaysian Penal Code) ก็ยังกำหนด “การเป็นต้นเหตุให้เกิดการกระทำ” (Cause to be done) เป็นความผิดฐานสมคบด้วย ซึ่งอันนี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายมาเลเซียได้บัญญัติไว้อย่างกว้างขวาง แตกต่างจากหลักการสมคบกระทำความผิดของไทย ซึ่งไม่ได้บัญญัติให้ การเป็นต้นเหตุให้เกิดการกระทำเป็นการกระทำความผิดฐานสมคบด้วย เช่น การชักชวนผู้อื่นให้เข้าเป็นสมาชิกของช่องโจร (ความผิดฐานสมคบ) ผู้ชักชวนนั้นไม่มีความผิดฐานช่องโจร แต่มีความผิดฐานช่วยช่องโจร เป็นต้น

3. การสมคบกระทำความผิดของมาเลเซีย นั้น ผู้ร่วมกระทำการตกลงอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องได้กระทำการตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกันนั้นด้วย ซึ่งเห็นได้ว่า มาเลเซียได้มีการนำ “Overt Act” มาจำกัดความผิดฐานสมคบด้วย ซึ่งประเทศไทยมิได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง Overt Act ไว้

4. ประเทศมาเลเซียไม่ได้นำหลัก “ความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่น” (Vicarious Liability) และ “หลักความรับผิดเด็ดขาด” (Strict Liability) มาใช้กับหลักการสมคบกระทำความผิด โดยมาเลเซียบัญญัติ ความรับผิดของผู้สมคบกระทำผิดเป็น 2 กรณีคือ กรณีผู้สมคบกระทำผิดซึ่งได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ กับกรณีผู้สมคบกระทำผิดแต่ไม่ได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น (The Malaysian Penal Code Section 120B)

5. หลักการสมคบกระทำผิดในมาเลเซียมีการใช้น้อยมาก แต่จะใช้ความผิดตามกฎหมายอื่นแทน เช่น The Dangerous Drugs Act 1952 มาตรา 33 หรือ The Malaysian Penal Code มาตรา 34 เป็นต้น

2.3.2 ประเทศฟิลิปปินส์³⁰

ในประเทศฟิลิปปินส์ The Revised Penal Code มาตรา 8 วางหลักเกี่ยวกับการสมคบกระทำผิดไว้ว่า “การสมคบกระทำผิดคือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้มีการตกลงกันที่จะกระทำความผิดอาญา และได้ตัดสินใจที่จะกระทำความผิดนั้น” โดยหลักทั่วไปแล้ว การสมคบกันไม่ถือว่าเป็นความผิด ภายใต้กฎหมาย The Revised Penal Code เฉพาะการสมคบกันเพื่อเป็นกบฏ การสมคบกันเพื่อการจลาจล และการสมคบกันยุยงให้เกิดความไม่สงบ เท่านั้นที่ถือว่าเป็นความผิดและจะต้องถูกลงโทษเสมือนว่าได้กระทำความผิดนั้นๆ

โดยหลักการที่ว่า ถ้าได้มีการสมคบกันเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิด ผู้ร่วมสมคบกระทำผิดทุกคนย่อมจะต้องรับผิดชอบเท่าๆ กัน โดยถือว่า การกระทำของผู้ร่วมสมคบคนใดคนหนึ่ง ถือเป็น การกระทำของผู้ร่วมสมคบทุกคน ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์โดยตรงถึงการสมคบกันก็ได้ ถ้าบุคคลตั้งแต่สองคนได้กระทำการใดโดยมีความมุ่งหมายร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อันมีขอบข่ายกฎหมายด้วยกันนั้น ดังนี้การกระทำแต่ละอย่างถือเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำทั้งหมด แม้ว่าจะได้แยกกันกระทำหรือผู้กระทำอาจไม่เคยพบหน้ากันก็ตาม ดังนั้น ถ้าข้อเท็จจริงพิสูจน์ได้ว่ามีการเกี่ยวข้องกันกระทำและเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะกระทำความผิด บุคคลนั้นจึงอาจต้องรับผิดชอบได้

บทบัญญัติของกฎหมายฟิลิปปินส์เกี่ยวกับการสมคบกระทำผิด
ตามกฎหมาย The Dangerous Drugs Act of 1972 มาตรา 21 ได้บัญญัติโทษทางอาญาสำหรับการพยายามกระทำความผิด (Attempt) และการสมคบกระทำผิด (Conspiracy) ไว้เช่นเดียวกัน ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

³⁰ Philippine Report. “Report of The Asian Workshop O Conspiracy Investigation and Confiscation of Illegally Acquired Assets of Drug Traffickers” Manila Philippine. 9-29 February 1988.

- 1) การนำเข้ายาเสพติดให้โทษ
- 2) การขาย จำหน่าย แจกจ่าย จัดการและส่งมอบยาเสพติดให้โทษ
- 3) ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับที่พักอาศัย สั่งสอนหรือชี้แนะเกี่ยวกับวิธีใช้ยาเสพติด
- 4) ผลิตยาเสพติดให้โทษ
- 5) เพาะปลูกพืชที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด

คดี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ประเทศฟิลิปปินส์ได้มีการนำหลักสมคบกระทำความผิดไปใช้กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

ส่วนพยานหลักฐานเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด กฎหมาย The Revised Rules of Court มาตรา 27 ได้วางหลักไว้ว่า

“การกระทำหรือคำบอกเล่าของผู้ร่วมกระทำความผิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสมคบกันกระทำความผิด และเกิดขึ้นระหว่างที่มีการสมคบกระทำความผิดนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันกับผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดอื่นภายหลังจากที่ได้มีการพิสูจน์ถึงการสมคบกระทำความผิดจากพยานหลักฐานอื่นแล้วก็ได้”

ดังนั้นจะเห็นว่า ตามกฎหมายฟิลิปปินส์แล้ว คำรับของผู้ร่วมกระทำผิดสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้กระทำความผิดอื่นได้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักการสมคบกระทำความผิดของฟิลิปปินส์

1. สาระสำคัญของการสมคบกันกระทำผิดของฟิลิปปินส์ คือ การตกลงกันที่จะกระทำความผิดและตัดสินใจที่จะกระทำความผิดตามที่ตกลงนั้น และฟิลิปปินส์มิได้นำ Overt Act มาใช้ในความผิดนี้
2. การใช้หลักการสมคบกระทำความผิดในประมวลกฎหมาย The Revised Penal Code เป็นการใช้ในลักษณะที่จำกัด เฉพาะความผิดที่ร้ายแรง เช่น ฐานกบฏ ฐานจลาจล และยุยงให้เกิดความไม่สงบ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะการใช้เช่นเดียวกับการสมคบกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

3. พยานหลักฐานเกี่ยวกับการสมคบกระทำผิดของฟิลิปปินส์ มีลักษณะเช่นเดียวกับของสหรัฐอเมริกา คือ ขอมรรับฟังคำบอกเล่าของผู้ร่วมกระทำผิดได้ ในขณะที่ประเทศไทยมิได้บัญญัติให้รับฟังคำบอกเล่าของผู้ร่วมกระทำผิดไว้โดยชัดเจน

2.4 โครงสร้างของการสมคบกันกระทำผิด

2.4.1 Actus Reus³¹ ของการสมคบกันกระทำผิด คือการตกลงกัน (Agreement) ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือเป็นความผิดสำเร็จ แม้ว่าจะยังไม่มีข้อตกลงถึงวิธีการที่จะทำให้สำเร็จ ตามวัตถุประสงค์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย³² โดยการตกลงกันระหว่างผู้ร่วมกระทำผิดฐานสมคบ จะต้องเป็นการตกลงกันอย่างจริงจัง³³ มีความแน่นอนคือมีการตกลงใจที่จะกระทำผิดนั้น ถ้าเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นหรืออยู่ระหว่างการถกเถียงกันอยู่ จะยังไม่ถือว่าเป็นการตกลง และการรู้ (Knowledge) การนิ่งเฉย (Acquiescence) หรือการยินยอมในการกระทำ (Approval of the Act) โดยมิได้ให้ความร่วมมือหรือการตกลงที่จะร่วมมือ ก็ไม่ถือว่าเป็นการตกลง³⁴ ซึ่งการตกลงนี้อาจเกิดขึ้นได้ แม้บุคคลที่เข้าทำการตกลงกันนั้นจะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน และไม่รู้ถึงแผนงานของแต่ละคนอย่างละเอียด ซึ่งรูปแบบของการตกลงกัน (Number of Agreement) สามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

ก. การสมคบกันกระทำผิดที่มีวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมายหลายเรื่อง (Multiple Unlawful Purpose) ในกรณีที่มีการกำหนดแผนเพื่อการกระทำผิดหลายครั้ง หากความผิดทั้งหมดเกิดขึ้นจากการกำหนดแผนการหรือการตกลงเพียงครั้งเดียว จะถือว่าเป็นการสมคบกันกระทำผิดครั้งเดียว (Single Conspiracy)³⁵

³¹ Actus คือ Act ซึ่งหมายถึง การกระทำ ส่วน Reus คือ Wrong หมายถึง ความผิด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า Actus Reus คือ การกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายห้าม

³² Kraut, Jayson, p 120.

³³ Lee, Greagory D. "Conspiracy Investigations". Virginia : Drug Enforcement Administration United States Department of Justice, 1992.

³⁴ Single Gar Hari, The Penal Law of India. อ้างในสุรจิตร พัฒนาสาร "ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอั้งยี : ช่องโจรในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529 หน้า 78.

³⁵ United States V Campanale, 518 F 2d 352 (9 th Cir. 1975). Ibid., p 96.

ข. ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นลูกโซ่ (Chain Situation) ในกรณีที่มีการตกลงกัน ต้องมีการติดต่อหลายอย่างเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งการติดต่อแต่ละครั้งอาจเทียบได้กับความสัมพันธ์ของลูกโซ่ที่ร้อยติดกัน หากผู้ที่ทำการติดต่อในแต่ละส่วนได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากความสำเร็จของการติดต่อทั้งหมด เช่นนี้จะถือว่ามี การสมคบกันกระทำความผิดครั้งเดียว โดยถือว่าผู้ทำการติดต่อแต่ละส่วนเป็นสมาชิกในการสมคบกันกระทำความผิด แม้ว่าจะไม่ได้มีการติดต่อกันโดยเปิดเผยระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันแต่ละส่วน แต่สมาชิกแต่ละคนก็รู้ว่าความสำเร็จทั้งหมดขึ้นอยู่กับ การกระทำในแต่ละส่วนของตน³⁶ แต่หากผู้ที่ติดต่อในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกันนั้น ไม่ทราบถึงการติดต่อในส่วนอื่นๆ ที่เกิดขึ้นต้องถือว่าเป็นการสมคบกันกระทำความผิดหลายครั้ง แยกต่างหากจากกัน ซึ่งผู้ที่ร่วมกระทำในการติดต่อแต่ละส่วนจะต้องรับผิดชอบแต่เฉพาะส่วนที่ตน เข้าเกี่ยวข้องเท่านั้น³⁷

ค. ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะวงล้อ (Wheel) และซี่ล้อ (Spoke) ในกรณีของการตกลงกัน โดยมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เป็นศูนย์กลางในการติดต่อ โดยเปรียบได้กับการเป็นศูนย์กลาง (Hub) และมีบุคคลอีกหลายคน ซึ่งมีได้มีการติดต่อหรือรู้จักกันแต่อย่างใด เข้ามาติดต่อในการกระทำความผิดกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อนั้น ในการฟ้องร้องผู้สมคบกันกระทำความผิดจะต้องมีการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลาง คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางกับซี่ล้อ คือบุคคลหลายคนที่ได้เข้ามาติดต่อกับศูนย์กลาง หากสามารถพิสูจน์ถึงเส้นของล้อ (Rim) ของล้อรถได้ ถือได้ว่าล้อรถดังกล่าว มีลักษณะสมบูรณ์ สามารถนำเอาหลัก (Conspiracy) ฟ้องคดีกับผู้สมคบกันกระทำความผิดได้ทั้งหมด แต่หากไม่สามารถพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ของเส้นของล้อได้ ก็จะต้องถือว่ามี การสมคบกันกระทำความผิดหลายครั้งแยกต่างหากออกจากกัน โดยถือว่าผู้ที่เป็นคนกลางคอยติดต่อ หรือทำหน้าที่เสมือนศูนย์กลาง เป็นผู้ร่วมกระทำในแต่ละความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดกับที่ผู้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเท่านั้น³⁸

เนื่องจากการสมคบกันกระทำความผิด เป็นการกระทำให้ขึ้นก่อนการเตรียมการในการกระทำความผิด ซึ่งโดยปกติจะกระทำกันอย่างรวดเร็วและเป็นความลับ การแสวงหาพยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) ในการพิสูจน์การตกลงกระทำความผิดจึงเป็นไปอย่าง

³⁶ United States V Bruno, 105 F 2d 921 (2d Cir. 1939), *ibid.*, p 97.

³⁷ United State V Peoni 100 F 2d 401 (2d Cir. 1938). *ibid.*, p 97.

³⁸ *ibid.*, p 97.

ยากลำบาก การพิสูจน์การตกลงกันจึงต้องกระทำโดยพิจารณาถึงการกระทำซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน³⁹ โดยสรุปจากการกระทำที่ปรากฏขึ้นในภายหลัง เมื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาและเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกัน ดังนั้น การพิสูจน์การตกลงกันจะต้องแสดงว่าผู้สมคบมีความเข้าใจระหว่างกันที่จะกระทำการอันมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องอยู่ร่วมในทุกขั้นตอนของการตกลง และไม่จำเป็นต้องมีการแสดงเจตนาเห็นพ้องต้องกันในขณะที่นั้น และผู้สมคบคนอื่นๆ โดยละเอียด ดังนั้น การที่บุคคลทั้งสองคนขึ้นไปกระทำการอยู่ในกิจการเดียวกัน โดยรู้ว่ายังมีอีกคนหนึ่งทำงานนั้นอยู่ด้วย และการนั้นเป็นการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายก็พอที่จะอนุมานว่ามีการตกลงกันระหว่างบุคคลนั้นแล้ว⁴⁰

เนื่องจากการสมคบกันกระทำความผิด เป็นการกระทำในขั้นก่อนการเตรียมการ ซึ่งตามทฤษฎีแล้วการสมคบกันระหว่างความผิดถือเป็นความผิดสำเร็จตั้งแต่ที่ได้มีการตกลงกัน (Agreement) โดยไม่จำเป็นต้องมีการกระทำตามที่ตกลง แต่หากยึดทฤษฎีดังกล่าวอย่างตายตัว จะทำให้ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจใช้หลักการสมคบกันกระทำความผิด เข้าจับกุมดำเนินคดีกับบุคคลใดๆ ในขั้นก่อนการเตรียมการ ประกอบกับการที่จะดำเนินคดีกับบุคคลผู้สมคบกันกระทำความผิดเสียแต่ในขั้นตอนการตกลงกัน (ก่อนการเตรียมการ) เองก็ประสบปัญหาในด้านการพิสูจน์ถึงการตกลงกัน สหรัฐอเมริกาจึงคิดหลักการกระทำโดยเปิดเผยหรือการกระทำที่ปรากฏชัดแจ้ง ของการสมคบกันกระทำความผิด (Overt Act) ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมี การกำหนดให้การสมคบกันกระทำความผิดต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย⁴¹ แต่ก็มี การสมคบกันกระทำความผิดในบางกรณีที่ไม่จำเป็นต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย⁴²

³⁹ Smith and Hogan Vrain. Criminal Law. (London : Butterworhts), 1988, p

⁴⁰ สุจริต พัฒนาสาร, หน้า 78.

⁴¹ Model Penal Code 5-03 (5) Overt Act “No Person may be convicted of conspiracy to commit a crime, other than a felony of the first or second degree, unless an overt act in pursuance of such conspiracy is alleged and proved to have been done by him or by a person with whom he conspired.

⁴² Ludes, Francis J. and Cilert. Harold. Coupus Juris Secundum. Volume 15 A (New York : West Publishing Co., 1967), p 747.

การกระทำที่ปรากฏชัด (Overt Act) คือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสมคบกันกระทำความผิดหรือเป็นการกระทำที่เป็นพยานหลักฐานว่าได้มีเจตนากระทำความผิดเป็นการกระทำที่มีผลต่อวัตถุประสงค์ของการสมคบกันกระทำความผิด ทั้งต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายหลังแยกต่างหากจากการสมคบกันกระทำความผิด⁴³ เช่น การสนทนาระหว่างผู้เข้าร่วมสมคบถึงแผนการกระทำความผิดไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ปรากฏชัด⁴⁴ เนื่องจากการกระทำที่ปรากฏชัดที่จะถือเป็นการแสดงออกของการสมคบกันกระทำความผิดจะต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ให้การตกลงกันโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้นมีผลสำเร็จ หรือเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่ามีการสมคบกันกระทำความผิดขึ้น ดังนั้น การกระทำที่ปรากฏชัด จึงไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดในตัวเอง โดยอาจเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ หากการกระทำนั้นได้แสดงให้เห็นว่ามีการตกลงกันโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น ซึ่งการกระทำที่เปิดเผยเพียงอย่างเดียวของผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดคนใดคนหนึ่ง ก็เป็นการเพียงพอจะทำให้ผู้ร่วมตกลงกันกระทำความผิดหรือผู้สมคบกันกระทำความผิดทั้งหมดต้องรับผิด⁴⁵

แต่อย่างไรก็ตามในการสมคบกันกระทำความผิดในบางฐานความผิด ในบางฐานความผิดกฎหมายสหรัฐอเมริกา ก็ได้วางหลักให้เป็นความผิดสำเร็จได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการกระทำที่ปรากฏชัด เช่น การสมคบกันโดยเจตนาที่จำหน่ายหรือครอบครองเพื่อจำหน่ายสารควบคุมการสมคบกันเพื่อแทรกแซงการค้าระหว่างรัฐ การสมคบกันเพื่อนำเข้าหรือส่งออกทางทะเล การสมคบกันเพื่อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิพลเมือง การสมคบกันเพื่อรีดไถและติดสินบนแต่พนักงานอัยการจะต้องพิสูจน์ว่า จำเลยและบุคคลอื่นอย่างน้อยหนึ่งคนได้ตกลงกันเพื่อกระทำความผิดโดยจำเลยได้ทราบแผนการหรือความตกลงอันเป็นสาระสำคัญและจำเลยสมัครใจที่จะมีส่วนในการกระทำความผิดหรือแผนการในการกระทำความผิด⁴⁶

⁴³ Ibid, p 748.

⁴⁴ Dix George E. Criminal Law. 11th ed. (New York : Harcourt Brace Jovonovich Legal and Professional Pub, 1979), p 96.

⁴⁵ ศิริพร ปาริยะวูทธิ “การลักพาตัวเด็กกับกฎหมายอาญา” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 85.

⁴⁶ D.E.A. Law Applicable To Criminal Forfeiture Proceeding แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2527 (อัดสำเนา) อ้างถึงใน ศิริพร ปาริยะวูทธิ, หน้า 86.

2.4.2 Mens Rea ของการสมคบกันกระทำความผิดนั้น มีเส้นแบ่งที่บางมาก ระหว่าง Actus Reus กับ Mens Rea เนื่องจากการสมคบกันกระทำความผิด มี Actus Reus คือองค์ประกอบในส่วนของการกระทำ อยู่ระหว่างการตกลงกัน ซึ่งการตกลงนี้ โดยสภาพแล้วก็คือ การมีจิตใจที่ต้องการกระทำบางสิ่งบางอย่างให้ปรากฏออกมา⁴⁷ (เป็นคนละกรณีกับ Overt Act ซึ่งเป็นขั้นตอนหรือสิ่งที่สหรัฐอเมริกาคิดค้นขึ้นเพื่อพิสูจน์การตกลงกันกระทำความผิด) แต่ในส่วนของ Mens Rea ในการสมคบกันกระทำความผิด จะมีเจตนาอยู่ 2 อย่าง ที่เกี่ยวข้องกับการสมคบกันกระทำความผิด คือ เจตนาในการร่วมกัน (Intent to agree) และเจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน (Intent to accomplish objective) โดยเจตนาในการร่วมกัน (Intent to agree) ในการสมคบกันกระทำความผิดจำเป็นต้องมีการตกลงกัน โดยการตกลงกันนี้เป็นสิ่งพิสูจน์การแสดงเจตนาของผู้สมคบกันกระทำความผิดทั้งหมด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ร่วมสมคบแต่ละคนต้องมีเจตนาร่วมกันกับผู้สมคบคนอื่น ซึ่งการแสดงเจตนาร่วมกันของผู้สมคบในแต่ละคนนี้ หากเป็นเจตนาที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ซึ่งกฎหมายได้ห้ามไว้ ก็ถือเป็นการสมคบแล้ว เจตนาในการร่วมกันนี้อาจมีเพียงเจตนาร่วมกันเฉพาะการกระทำโดยไม่จำเป็นต้องมีเจตนาร่วมในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์อื่นไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ หรือเจตนาร่วมกันอาจมีเฉพาะเจตนาร่วมกันในส่วนวัตถุประสงค์อื่นไม่ชอบด้วย กฎหมายโดยไม่จำเป็นต้องถึงขั้นตกลงกันก็ได้ แต่จะต้องมีการแสดงเจตนาของตนให้แก่อีกฝ่ายได้ทราบ โดยการที่ผู้ร่วมสมคบทำการตกลงกันนั้นจะต้องมีการกำหนดให้แน่นอนถึงวัตถุประสงค์ในการตกลงกัน ถือผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดจะต้องมีเจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Intent to accomplish objective)

นอกจากเจตนาร่วมกัน (Intent to agree) และเจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Intent to accomplish) แล้ว การสมคบกันกระทำความผิดยังมีความต้องการ มูลเหตุจูงใจโดยมิชอบ (Corrupt Motive) ในการสมคบกันด้วย คือจะต้องมีการพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้สมคบกันกระทำความผิดรู้ว่าวัตถุประสงค์ของการตกลงกันนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย

2.4.3 เจตนาในการร่วมกัน (Intent to agree) ในการสมคบกันกระทำความผิดจำเป็นต้องมีการตกลงกัน (Agreement) โดยการตกลงกันนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักฐานที่ผู้สมคบทั้งหมดได้แสดงเจตนาในการร่วมกันได้ กล่าวคือ ผู้ร่วมสมคบแต่ละคนต้องมีเจตนาร่วมกันกับผู้สมคบคนอื่นนั่นเอง ซึ่งการแสดงเจตนาร่วมกันของผู้สมคบแต่ละคนนี้ ถ้าเป็นเจตนาที่จะให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ซึ่งกฎหมายได้ห้ามไว้ ก็มีความผิดฐานสมคบแล้ว

⁴⁷ Smith and Hogan Criminal Law, p 218.

แต่อย่างไรก็ดี เจตนาในการร่วมกันนี้ อาจมีเพียงเจตนาร่วมกันเฉพาะการกระทำ โดยไม่จำเป็นต้องมีเจตนาร่วมกันในส่วนที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมายก็ได้ เช่น A และ B ตกลงกันที่จะเผาทรัพย์สินชนิดหนึ่ง โดยที่ A รู้ว่า ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของ C แต่ B เชื่อว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นของ A เป็นต้น

หรือเจตนาร่วมกันนี้ อาจมีเฉพาะเจตนาร่วมกันในส่วนที่วัตถุประสงค์อันมิชอบ ด้วยกฎหมายโดยไม่จำเป็นต้องถึงขั้นตกลงกันได้ แต่จะต้องมีการแสดงเจตนาของตนให้แก่อีกฝ่าย "ได้ทราบ"⁴⁸ เช่น A และ B ทั้งคู่ต้องการให้ทรัพย์สินของ C ถูกไฟไหม้ เมื่อ A และ B ได้แสดงเจตนา ของตนให้แก่อีกฝ่ายทราบ เช่นนี้ ถือได้ว่ามีเจตนาในการร่วมกันแล้ว

แต่ถ้ากรณีเป็นเช่น A ได้บอกแก่ B ว่า ถ้า B ไปชก C แล้ว จะมีคนจ่ายเงินตอบแทนแก่ B แต่ B ตอบว่า ไม่ต้องการให้ใครมาจ่ายเงินให้เลย เพราะมีความเจ็บใจการกระทำของ C เหมือนกัน จึงไปชก C และ A ก็ได้แสดงความพอใจในการกระทำของ B ดังนี้ ไม่ถือว่ามี การสมคบกันกระทำความผิด⁴⁹

2.4.4 เจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Intent to accomplish objective) ในการ สมคบกันกระทำความผิด การที่ผู้ร่วมสมคบทำการตกลงกันนั้นจะต้องมีการกำหนดให้แน่นอนถึง วัตถุประสงค์ในการตกลงกัน วิธีการที่แต่ละคนจะต้องกระทำเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์นั้น เมื่อผู้กระทำเข้าใจวัตถุประสงค์ของการกระทำและเมื่อเข้าใจว่าตนเองจะต้องทำอะไรแล้ว ก็ ดำเนินการไปตามนั้น ในการพิสูจน์เจตนา (Proof of Intent) นั้น อาจพิจารณาได้จากพยานหลักฐาน ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ เช่น ผลประโยชน์ทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งก็มีการเรียกว่า ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเสี่ยงภัย (Stake in the venture)⁵⁰

ในกรณีเกี่ยวกับสินค้าและบริการ (Providing good or services) นี้ เพียงแต่การ จัดหาสินค้าและบริการแก่ผู้ซื้อ ซึ่งจะนำสินค้านี้ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมาย เท่านั้น ผู้จัดหาสินค้าและบริการอาจมีความผิดฐานสมคบได้ ซึ่งในการพิจารณาความผิดนั้น จะต้อง

⁴⁸ LaFave, Wayne R. and Scott, Austin W. Criminal Law, p. 464

⁴⁹ State V. King, 1045 Iowa 727, 74 N.w. 691 (1898), Ibid.

⁵⁰ Dix, George E. Criminal Law, p. 94

แยกพิจารณาเป็น 2 ส่วนคือ กรณีที่วัตถุประสงค์ของการใช้สินค้าไม่เป็นความผิดร้ายแรง (The objective is not a serious crime) การพิสูจน์เพียงว่าผู้จัดหาสินค้าและบริการได้รู้ว่าสินค้านั้นจะถูกนำไปใช้โดยวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่นนี้ย่อมไม่เป็นการเพียงพอที่จะลงโทษได้ จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้จัดเตรียมสินค้าและบริการนั้นมีเจตนาที่จะให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นด้วย⁵¹

แต่ในกรณีวัตถุประสงค์ของการใช้สินค้านั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรง การพิสูจน์แต่เพียงว่า จำเลยได้รู้ถึงการใช้สินค้านั้นเพื่อวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงว่าจำเลยได้มีเจตนาให้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์นั้นก็ได้

2.4.5 มูลเหตุจูงใจโดยมิชอบ (Corrupt Motive) ในบางความผิดฐานสมคบนอกจากจะต้องการ เจตนาร่วมกัน (Intent to agree) และเจตนาที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Intent to accomplish) แล้ว ผู้กระทำความผิดยังจะต้องมีมูลเหตุจูงใจโดยมิชอบด้วย (Corrupt Motive) กล่าวคือ จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ผู้สมคบกันกระทำความผิดได้รู้ว่า วัตถุประสงค์ของการตกลงกันนั้น มิชอบด้วยกฎหมาย แต่มีข้อสงสัยว่า การพิสูจน์มูลเหตุจูงใจโดยมิชอบนั้น เฉพาะกรณีวัตถุประสงค์ของการสมคบเป็นความผิดที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้เท่านั้น (malum prohibitum)⁵²

การกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) ตามกฎหมาย Common Law เมื่อมีการตกลงกันกระทำความผิด ถือว่า การสมคบกันนั้นสำเร็จเป็นความผิดสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีการกระทำตามที่ตกลงกันก็ได้ ในกรณีที่มีการกระทำตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันไว้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ให้เห็นว่า มีการสมคบกัน แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่กฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่ (Modern Statutes) ได้มีการกำหนดเพิ่มเติมให้การสมคบกันกระทำความผิดต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act)⁵³ เว้นแต่การสมคบกระทำความผิดบางอย่างที่ไม่จำเป็นต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act)⁵⁴

⁵¹ United States V. Falcone, 109 F2d 579 (1940), Ibid.

⁵² Commonwealth V. benesch, 194 N.E. 905 (Mass. 1935), Ibid.

⁵³ Model Penal Code 5.03 (5) Overt Act. "no person may be convicted of conspiracy

to commit a crime, other than a felony of the first or second degree, unless an overt act in

การกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) คือ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสมคบกันกระทำความผิด หรือเป็นการกระทำที่เป็นพยานหลักฐานว่า ได้มีเจตนา กระทำความผิด และต้องเป็นการกระทำที่มีผลต่อวัตถุประสงค์ของการสมคบกันกระทำความผิดด้วย ทั้งต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายหลัง แยกต่างหากจากการสมคบกันกระทำความผิด⁵⁵ ดังนั้น การสนทนาระหว่างผู้ร่วมสมคบถึงแผนการกระทำความผิดไม่ถือว่าเป็นการการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act)⁵⁶ เพราะว่าการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) ต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ให้การตกลงกันโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้นมีผลสำเร็จขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่า ได้มีการสมคบกันกระทำความผิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ การกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) นี้ ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นความผิดในตัวเอง อาจเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ถ้าการกระทำนั้นได้แสดงให้เห็นว่า ได้มีการตกลงกันโดยมิชอบด้วยกฎหมายขึ้น แต่กรณีอาจจะเกิดขึ้นได้ว่า มีการกระทำหลายอย่างที่ไม่แสดงให้เห็นว่าการตกลงกันโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Several Overt Act) เช่นนี้การกระทำที่เปิดเผยเพียงอย่างเดียว (An Overt Act) ซึ่งอาจเป็นการกระทำของผู้ร่วมสมคบคนใดคนหนึ่งก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะทำให้ผู้ร่วมตกลงกระทำความผิดทั้งหมดต้องรับผิดชอบ

เหตุผลและความจำเป็นเกี่ยวกับการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) เนื่องจากองค์ประกอบที่สำคัญในความผิดอาญาทั่วไป คือ การกระทำ (An Act) หรือ การละเว้นกระทำ (An Omission) แต่ความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) เป็นความผิดที่ยกเว้นหลักทั่วไปดังกล่าว โดยกำหนดให้การตกลงกัน (Agreement) ที่มีวัตถุประสงค์หรือวิธีการมิชอบด้วยกฎหมายเป็นความผิด ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความผิดฐานสมคบนี้ ถือการกระทำขั้นตกลงใจ (Resolution) เป็นการเริ่มต้นความผิด (Inchoate Crime) โดยไม่จำเป็นต้องมีผลของการกระทำ ดังนั้น ความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) จึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นหลักกฎหมายที่ลงโทษจิตใจของบุคคลซึ่งยังไม่มีการกระทำภายนอกออกมา ความผิดฐานสมคบจึงเป็นความผิดที่ไม่ชัดเจนและขาดความ

---

pursuance of such conspiracy is alleged and proved to have been done by him or by a person with whom he conspired.

⁵⁴ Ludes, Francis J. and Cilbert, Harold J. Corpus Juris Secundum. Volume 15A. (New York : West Publishing Co., 1967), p. 747

⁵⁵ Ibid., p. 748

⁵⁶ Dix, George E. Criminal Law., p. 96

แน่นอน⁵⁷ เพื่อแก้ไขข้อคัดค้านทางทฤษฎีกฎหมายและเพื่อกำหนดให้ความผิดฐานสมคบ (CONSPIRACY) มีความชัดเจนและแน่นอนขึ้น นักกฎหมายสหรัฐอเมริกาจึงได้กำหนดให้ การตกลงกันเพื่อกระทำความผิดบางประเภทจะต้องมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเปิดเผยออกมาให้เห็นว่า ได้มีการสมคบกันกระทำความผิด เช่น บุคคลสองคนตกลงกันว่า จะไปปล้นทรัพย์ การที่ผู้ร่วมตกลงคนหนึ่ง ไปซื้อปืนหรือหน้ากากย้อมแดงให้เห็นว่า จะไปปล้นทรัพย์ การซื้อปืนหรือหน้ากากจึงเป็นการกระทำที่เปิดเผย (Overt Act) เป็นต้น และในการกล่าวหาว่าบุคคลใดสมคบกันกระทำความผิดนั้น การแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่ปรากฏเปิดเผยออกมา (Overt Act) ย่อมทำให้มีน้ำหนักในการรับฟังมากขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ดีการสมคบกันเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงบางลักษณะ กฎหมายสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้กำหนดให้ การสมคบกันนั้นจะต้องมีการกระทำที่เปิดเผยออกมาให้เห็นถึงการสมคบกันนั้น (non-Overt Act) เช่น การสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น แต่ในการพิสูจน์การสมคบกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำที่เปิดเผยออกมาว่ามีการตกลงกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Overt Act)⁵⁸ เพื่อให้ข้อกล่าวหาว่า จำเลยสมคบกระทำความผิดมีน้ำหนักในการรับฟังมากขึ้น

ข้อสังเกต การกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) นี้ อาจเป็นความผิดหลัก (Substantive Offense) ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการสมคบกันกระทำความผิดก็ได้⁵⁹ แต่อย่างไรก็ดี การกระทำที่ได้กระทำก่อน การตกลงกระทำความผิดไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act)⁶⁰

2.5 ผู้สมคบกันกระทำความผิด (conspirator)

การสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy) โดยลักษณะของกระทำแล้วบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถกระทำความผิดฐานสมคบได้ แต่บุคคลเพียงคนเดียวอาจถูกพิจารณาคดีในคว

⁵⁷ LaFave, Wayne R. and Scott, Austin W. Criminal Law: p. 456

⁵⁸ Lee, Gregory D. "Conspiracy Investigations". Virginia : Drug Enforcement Administration United States Department of Justice, 1992 (Mimeographed)

⁵⁹ Kraut, Jayson, American Jurisprudence, p. 134

⁶⁰ Ibid., p 133; United States V. Offutt, 75 App DC 344, 127 F 2d 336.

ฐานสมคบได้ โดยไม่จำเป็นต้องถูกพิจารณาตีร่วมกับผู้สมคบคนอื่น อาจฟ้องในข้อหาความผิดฐานสมคบ โดยที่ผู้ร่วมกระทำคนอื่นไม่ปรากฏตัว หรือไม่ทราบว่าเป็นผู้ใด หรือตายไปแล้ว ผู้ร่วมกระทำผิดบางคนอาจไม่เป็นที่รู้จักของผู้ร่วมกระทำคนอื่น ๆ โดยผู้ร่วมกระทำอาจดำเนินการภายใต้การบังการของบุคคลเพียงคนเดียว จึงไม่จำเป็นต้องมีการติดต่อกันระหว่างผู้ร่วมกระทำด้วยกัน ทั้งนี้ เนื่องจากมีความมุ่งหมายอย่างเดียวกันอยู่แล้ว กรณีผู้สมคบกระทำ ความผิด (conspiracy) สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ ผู้ริเริ่มกระทำ ความผิด (The original conspirator) บุคคลผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานสมคบไม่จำเป็นที่บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้วางแผนในเรื่องที่ถูกกล่าวหา นั้นหรือไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ริเริ่มแผนการก็ได้ ถ้าได้มีการกำหนดแผนการของการสมคบกันกระทำผิดไว้แล้ว และบุคคลที่เข้าร่วมหลังจากนั้น ย่อมมีความผิดเช่นเดียวกับผู้ริเริ่มแผนการ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1. ผู้ริเริ่มกระทำ ความผิด (The Original Conspirator) บุคคลผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานสมคบไม่จำเป็นที่บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้วางแผนในเรื่องที่ถูกกล่าวหา นั้นหรือไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ริเริ่มแผนการก็ได้ ถ้าได้มีการกำหนดแผนการของการสมคบกันกระทำ ความผิดไว้แล้ว และบุคคลที่เข้าร่วมหลังจากนั้น ย่อมมีความผิดเช่นเดียวกับผู้ริเริ่มแผนการ⁶¹

2. สามีและภรรยาสมคบกันกระทำ ความผิด (Husband – wife conspiracies) ในประเทศคอมมอน ลอว์ ถือว่า สามีและภรรยาเมื่อได้แต่งงานกันแล้วถือว่าเป็นบุคคลคนเดียว (one person) มีเจตนาเดียว (one will) ซึ่งเป็นแนวความคิดของพวกที่นับถือศาสนาคริสต์เตียน (Christain Doctrine)⁶² ในยุคแรกของกฎหมายคอมมอน ลอว์ ซึ่งหลักนี้สหรัฐอเมริกาได้ยอมรับเช่นกัน⁶³ เมื่อสามีและภรรยาถือเป็นบุคคลเพียงคนเดียว (one person) จึงไม่อาจกระทำ ความผิดฐานสมคบได้ เว้นแต่จะ ได้สมคบกับบุคคลภายนอกอย่างน้อยหนึ่งคน

⁶¹ Vitoria Police Force Detective Training School. Conspiracy. แปลโดย สุรพล ไตรเวทย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2526. (อัดสำเนา).

⁶² Cross, Rupert and Jones. Phillip Asterley. An Introduction To Criminal Law. Sixth Edition. London : Butterworths. 1968. (Copy).

⁶³ LaFave, Wayne R. and Scott, Austin W. Criminal Law, p. 490 ; Dawson V. United States, 10 F. 2d 106 (9th Cir. 1936)

แต่อย่างไรก็ดี สามีและภรรยาโดยลำพังทั้งสองคนจะไม่ต้องรับผิดในความผิดฐานสมคบต้องเป็นกรณีที่ได้แต่งงานโดยชอบด้วยกฎหมายก่อนหรือขณะที่มีการตกลงกันเท่านั้น ถ้าได้แต่งงานหลังจากสมคบกันกระทำความผิดแล้วย่อมต้องรับผิดในความผิดฐานสมคบ (Conspiracy)⁶⁴

ในกรณีสามีและภรรยาถูกกล่าวหาว่าสมคบกันกระทำความผิดกับบุคคลที่สาม ถ้าบุคคลที่สามหลุดพ้นจากความรับผิด สามีและภรณยานั้นก็หลุดพ้นจากความรับผิดด้วย และถ้าสามีและภรรยาหลุดพ้นจากความรับผิดบุคคลที่สามก็ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดด้วย

แต่กรณีอีกนัยหนึ่ง ถ้าสามีและภรรยาถูกกล่าวหาว่าสมคบกันกระทำความผิดกับบุคคลที่สาม อาจเป็นไปได้ที่สามีหลุดพ้นจากความรับผิด ส่วนภรรยาและบุคคลที่สามต้องรับผิดตามคำพิพากษาหรือภรรยาหลุดพ้นจากความรับผิด ส่วนสามีและบุคคลที่สามต้องรับผิดตามคำพิพากษา⁶⁵

3. กรณีบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะต้องรับผิด (A person under the age of criminal responsibility) กรณีอาจเกิดขึ้นได้ที่ผู้สมคบกันกระทำความผิดมีอายุต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะต้องรับผิด เช่นนี้ถือว่า ผู้สมคบกันกระทำความผิดนั้นไม่ต้องรับผิด เช่น กฎหมาย The Children and Young Persons Act 1933 กำหนดให้เด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ไม่ต้องรับผิดทางอาญา เป็นต้น แต่ในกรณีเด็กอายุตั้งแต่ 10 ปี ถึง 14 ปี กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเด็กนั้นมี “มีความรู้สึกผิดชอบ” (mischievous discretion) เด็กนั้นต้องรับผิดฐานสมคบได้

4. กรณีผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำผิด (An intended victim of that offence) กฎหมายไม่ได้ให้ความหมายของ “ผู้ที่ได้รับผลร้าย” (Victim) ไว้โดยตรง แต่เจตจำนงของกฎหมายเพื่อคุ้มครองมิให้บุคคลได้รับผลร้ายเมื่อได้มีการกระทำผิดขึ้น ดังนั้นผู้ที่ได้รับผลร้ายนี้จึงถือว่าไม่เป็นผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิด⁶⁶ เช่น การตกลงกับเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 16 ปี เพื่อจะพาเด็กนั้น

⁶⁴ Smith, J. C. and Hogan, Brian. Criminal Law, p 240.

⁶⁵ Victoria Police Force Detective Training School. Conspiracy. แปลโดยสุรพล ไตรเวทย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2526. (อัดสำเนา).

⁶⁶ Smith, J. C. And Hogan, Brian. Criminal Law, p 241.

หลบหนีจากการปกครองของพ่อแม่ โดยพ่อแม่ของเด็กหญิงนั้นไม่ยินยอม หรือเพื่อสำเร็จความใคร่กับเด็กหญิงนั้น เช่นนี้ เด็กหญิงนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิด เป็นต้น

ความผิดที่จำเป็นต้องมีการร่วมมือกันกระทำ (concerted action crimes) เช่น การค้าประเวณี การร่วมประเวณีระหว่างพี่น้องบิดามารดาเดียวกัน การมีสามีหรือภรรยาสองคนในเวลาเดียวกัน หรือการดวลกัน เป็นต้น ซึ่งความผิดในลักษณะเช่นนี้ จะต้องมีการตกลงกันในเบื้องต้นก่อนเสมอ และเป็นความผิดได้เฉพาะต่อมีการกระทำร่วมกันเท่านั้น ตามพื้นฐานข้อห้ามของกฎ Wharton's Rule ถือว่า ไม่สามารถฟ้องให้ต้องรับผิดในความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) ได้เพราะผู้กระทำแต่ละคนไม่อาจกระทำความผิดได้เอง⁶⁷ แต่อย่างไรก็ดี กฎ Wharton's Rule นี้ก็มีข้อยกเว้นคือ

ก. กรณีผู้ร่วมกระทำมีมากกว่าจำนวนที่จำเป็นในการกระทำความผิดนั้นๆ ถือว่าสมคบกันกระทำความผิด เช่น นางสาว A ได้สมคบกับ B และ C ในการค้าประเวณีเช่นนี้ผู้ที่ตกลงกันทั้งสามคนอาจจะถูกพิพากษาในความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) ตั้งแต่ได้มีการเข้าร่วมกันเกินกว่าจำนวนที่จำเป็นในการกระทำความผิด⁶⁸

ข. กรณีไม่สำเร็จผลตามที่วัตถุประสงค์ของการตกลงกัน (Objective of agreement not achieved) ในบางศาลได้นำ กฎ Wharton's Rule ไปใช้ในกรณีที่ผู้สมคบได้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกัน กฎของ Wharton's Rule ย่อมจะถือว่า เกิดความผิดทั้งการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) และความผิดตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกันนั้น

5. กรณีนิติบุคคลสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracies among corporation) บริษัทหรือ นิติบุคคลอาจเป็นผู้สมคบกันกระทำความผิดได้ โดยร่วมสมคบกับบริษัทหรือนิติบุคคลอื่น (another corporation) หรือร่วมสมคบกับบุคคลธรรมดา (a natural person) แต่สมาชิกที่ถูกกล่าว

⁶⁷ Perkins, Rollin M. and Boyce, Ronald N. Criminal Law and Procedure : cases and materials. 5 th. ed. (New York : The foundation press, 1977). p 315.

⁶⁸ Baker V. State, 393 F 2d 604 (9 th. Cir. 1968). quoted in Dix, George E. Criminal Law, p 100.

หาว่าสมคบกันกระทำความผิดกับบริษัทหรือนิติบุคคลนั้น ต้องมิใช่ตัวแทนของบริษัทหรือนิติบุคคลนั้น⁶⁹

6. กรณีผู้ร่วมกระทำอื่นได้รับการพิจารณาว่าไม่มีความผิด (Acquittal of Co-Conspirators) บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าสมคบกันกระทำความผิดร่วมกับบุคคลอื่น เมื่อผู้ถูกกล่าวหาคนอื่นทั้งหมดได้รับการพิจารณาว่า ไม่มีความผิดฐานสมคบ เช่นนี้ศาลจะพิพากษาว่า ผู้ถูกกล่าวหาที่สมคบกันกระทำความผิดไม่ได้ แต่ในกรณีอาจเป็นไปได้ที่ผู้ถูกกล่าวหาที่สมคบกันกระทำความผิดอื่นถูกพิจารณาว่าไม่ได้สมคบกันกระทำความผิด แต่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างนี้จึงสองคนได้ถูกพิพากษาว่าสมคบกันกระทำความผิด⁷⁰

7. กรณีการปลอมตัวสมคบกันกระทำความผิด (Feigned Accomplice) ในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงาน อาจเป็นไปได้ที่จะมีการปลอมตัวเข้าไปสมคบกันกระทำความผิดในกรณีเช่นนี้ ผู้สมคบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปลอมตัวนั้น ไม่อาจถูกฟ้องในข้อหาสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy) ได้ เพราะการสมคบกันกระทำความผิด อย่างน้อยจะต้องมีสอง Mens Rea⁷¹ ในการสมคบกันในลักษณะดังกล่าวนี้ ศาลบางแห่งของสหรัฐอเมริกาเห็นว่าไม่มีการสมคบกันกระทำความผิดเกิดขึ้น เพราะไม่มีเจตนาที่จะสมคบกันเพื่อกระทำความผิดให้ตลอด⁷²

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ ได้มีการวิเคราะห์ถึง “ทฤษฎีฝ่ายเดียว” (A Unilateral Theory) เพื่อนำไปใช้เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้สมคบ ดังนั้นใน The Model Penal Code ก็ได้แก้ไขถ้อยคำเกี่ยวกับ การตกลงกันกระทำความผิดให้ง่ายขึ้น โดยเปลี่ยนถ้อยคำจากการตกลงกัน “ระหว่าง” (Between) ผู้สมคบกันกระทำความผิด เป็นการตกลงกัน “โดย” (by) ผู้สมคบกระทำผิด ดังนี้ จำเลยเพียงคนเดียวจึงอาจถูกพิพากษาว่า สมคบกันกระทำความผิดกับบุคคลอื่นซึ่งบุคคลอื่นนั้นได้รับการพิจารณาว่า ไม่มีความผิด หรือบุคคลอื่นนั้นเป็นเจ้าพนักงานที่ปลอมตัวเข้าร่วมสมคบ⁷³

⁶⁹ United States V. Santa Rita Store Co., 113 p. 620 (N. M. 1911)

⁷⁰ Eyman V. Deutsch, 373 p. 2d 716 (Ariz. 1962). Ibid., p 98.

⁷¹ Ibid., p 99.

⁷² King V. States, 104 So. 2d 730 (Fla 1958), Ibid.

⁷³ Model Penal Code 5.03 (1)

2.6 ความรับผิดในการสมคบกระทำความผิด

ความรับผิดในความผิดฐานสมคบและความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ (Liability for conspiracy and Substantive Offense) ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ ถือว่า ความผิดฐานสมคบ (conspiracy) เป็นความผิดไม่ร้ายแรง (misdemeanor) และถ้าวัตถุประสงค์ของการสมคบกันเป็นความผิดร้ายแรง (a felony) ความผิดฐานสมคบ (conspiracy) จะกลืนเข้าไปในความผิดหลัก (The Substantive Offense) และไม้อาจแยกฟ้องได้ เว้นแต่ความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาไม่ร้ายแรง (misdemeanor) หรือ กรณีที่ความผิดฐานสมคบ ได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญาร้ายแรง (Felony) ก็ไม้อาจใช้ทฤษฎีกลืนกันของความผิด (The Merge Doctrine) ให้ความผิดฐานสมคบกลืนเข้าไปในความผิดหลักได้

แต่ในปัจจุบัน ความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) จะไม่กลืนเข้าไปในความผิดที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสมคบ ดังนั้น จำเลยจึงอาจถูกพิพากษาให้มีความผิดทั้งสองกระทง ทั้งของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และ โดยความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นนี้เป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) เช่น

นาย A , B และ C ได้ปรึกษากันที่จะไปลักทรัพย์ของผู้อื่น และได้มีการตกลงวางแผนในการที่จะไปลักทรัพย์ ดังนี้ เมื่อได้ตกลงแผนการเสร็จ ทั้งสามคนก็มีความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) สำเร็จสมบูรณ์แล้ว ต่อมา นาย A บ่วยจึงไม่ได้ไปตามที่ตกลงไว้ คงมีแต่นาย B และ C ไปลักทรัพย์เท่านั้น ดังนั้น เมื่อนาย B และ C ไปลักทรัพย์ผู้อื่นจึงมีความผิดฐานลักทรัพย์ ส่วนนาย A แม้ว่าจะไม่ได้ไปลักทรัพย์กับนาย B และ C เพราะบ่วย แต่ได้เข้าร่วมตกลงกันในแผนการลักทรัพย์ จึงต้องรับผิดในความผิดฐานลักทรัพย์ด้วย ความรับผิดของนาย A นี้เป็นความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ตามหลักผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิด (The Co-Conspirator Doctrine)

แต่มีข้อสังเกตว่า ความผิดนั้นต้องเป็นความผิดที่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าซึ่งเป็นผลจากการสมคบกันกระทำผิดด้วยกัน⁷⁴

⁷⁴ Dix, George E. Criminal Law, p. 100-101

2.7 ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด

เมื่อบุคคลได้เข้าร่วมสมคบกระทำความผิดกับบุคคลอื่นแล้ว จะเห็นได้ว่า นอกจากบุคคลนั้นจะต้องรับผิดในความผิดฐานสมคบ (conspiracy) แล้ว จะต้องรับผิดในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่นได้กระทำไปภายใต้ขอบเขตการสมคบกันกระทำความผิดนั้นด้วย แม้บุคคลนั้นว่าจะมิได้กระทำความผิดที่ได้ตกลงกันเลขก็ตาม แต่ผู้ร่วมสมคบนั้นอาจจะไม่ต้องรับผิดจากการกระทำความผิดของผู้ร่วมสมคบอื่นได้ โดยแยกพิจารณาข้อจำกัดความรับผิดได้ดังนี้คือ

1. ข้อจำกัดความรับผิดระหว่างการสมคบกระทำความผิด (The Duration of the Conspiracy) ในกรณีที่มีการสมคบกันกระทำความผิด (conspiracy) ขึ้น การสมคบที่กระทำติดต่อกันไม่ขาดสาย นั้น อาจปรากฏการกระทำอื่นที่เปิดเผยออกมา (Overt Act) ต่างเวลา ต่างสถานที่ซึ่งมีผลต่อการพิจารณาคดีได้ กล่าวคือ ในระหว่างที่การสมคบกระทำความผิดยังไม่เสร็จเด็ดขาดลง การกระทำหรือการเปิดเผยตัวของผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดใด อาจสามารถรับฟังเพื่อยืนยันกับผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดคนอื่นหรือทำให้ผู้ร่วมสมคบคนอื่นต้องรับผิดในความผิดหลัก (Substantive Offense) ที่ผู้ร่วมสมคบคนหนึ่งคนใดได้กระทำไปภายใต้ขอบเขตของการตกลงกันได้ เมื่อมีการสมคบกระทำความผิด (conspiracy) ขึ้นย่อมเป็นการไม่ยุติธรรมที่ผู้ร่วมสมคบนั้นจะต้องรับผิดจากการกระทำความผิดของผู้ร่วมสมคบอื่นหรือรับผิดจากการสมคบกันกระทำความผิดโดยไม่จำกัดเวลา ดังนั้นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจึงได้จำกัดระยะเวลาความรับผิดในการสมคบกระทำความผิดโดยมีหลักกว่า “ผู้สมคบกระทำความผิดจะต้องรับผิดในการสมคบกระทำความผิดนั้นในระหว่างที่ได้มีการสมคบกันกระทำความผิด”

“ในระหว่างที่การสมคบกันกระทำความผิด” หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่การสมคบกันสำเร็จเป็นความผิดจนถึงระยะเวลาที่การสมคบกันกระทำความผิดเสร็จเด็ดขาด กล่าวคือ

การสมคบกันสำเร็จเป็นความผิด เมื่อได้มีการตกลงกัน (Agreement) หรือได้มีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้การสมคบกันกระทำความผิดนั้น จะต้องมีกรกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act)

ส่วนการสมคบกระทำความผิดเสร็จเด็ดขาดนั้น ได้แก่ กรณีที่ได้มีการกระทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกัน หรือ การที่ผู้ร่วมสมคบทุกคน (All the parties) ได้สละ

สิทธิในการสมคบกระทำความผิด ซึ่งในขณะที่สมคบกันนั้นถ้าไม่ได้มีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) ในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (Period of limitation) กฎหมายก็จะสันนิษฐานว่าได้ สละสิทธิในการสมคบกระทำความผิด

ข้อสังเกต การสมคบกันกระทำความผิดไม่จำเป็นที่จะต้องเสร็จเด็ดขาดเมื่อได้กระทำความผิดหลัก (Substantive Crime) ซึ่งเป็นความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันขึ้น หรือเมื่อผู้ร่วมสมคบกระทำความผิดคนหนึ่งคนใดถูกจับกุม ในการพิจารณาว่าการสมคบกระทำความผิดเสร็จเด็ดขาดนั้น จะต้องอาศัยพฤติการณ์ ข้อเท็จจริงตลอดทั้งวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้นเป็นกรณีไป

2. ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับอายุความ (The statute of limitation) ในการนับอายุความในการสมคบกระทำความผิดนั้น ในยุคแรกมีความคิดว่า อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้มีการกระทำโดยเปิดเผยครั้งแรก (The First Overt Act) หรือในกรณีการสมคบกระทำความผิดไม่จำเป็นต้องมีการกระทำโดยเปิดเผย (Overt Act) อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้ตกลงกัน (Agreement) แต่ในปัจจุบันนี้ถือว่าอายุความในการสมคบกระทำความผิดเริ่มนับตั้งแต่การสมคบกระทำความผิดเสร็จเด็ดขาด

3. ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับการถอนตัวจากการกระทำความผิดนั้น (Withdrawal) มีหลักว่า “ผู้ร่วมสมคบกระทำความผิด ซึ่งถอนตัวจากการกระทำความผิดโดยชอบแล้ว ไม่ต้องรับผิดในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่นได้กระทำให้ขึ้นภายหลังจากที่ได้ถอนตัวแล้ว การถอนตัวจากการสมคบกระทำความผิด คือ กรณีที่บุคคลได้เข้าร่วมตกลงกระทำความผิดซึ่งมีความผิดฐานสมคบแล้ว และกลับใจไม่ต้องการที่จะกระทำความผิดต่อไป จึงได้ถอนตัวจากการกระทำความผิดตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งผลจากการถอนตัวโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ ทำให้ผู้ถอนตัวนั้นไม่ต้องรับผิดในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่น กระทำให้ขึ้นภายหลังจากที่ได้ถอนตัวโดยชอบแล้ว ส่วนเงื่อนไขเกี่ยวกับการถอนตัวนั้นกฎหมายอาจกำหนดไว้

2.8 พยานหลักฐานเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิด

ความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) เห็นได้ว่า แตกต่างจากความผิดอาญาทั่วไป โดยลักษณะการสมคบกันกระทำความผิดขาดองค์ประกอบในส่วนผลของการกระทำ และลักษณะการกระทำความผิดยากแก่บุคคลภายนอกจะรู้ได้ จึงเป็นการยากที่จะหาพยานหลักฐาน โดยตรงเพื่อ

พิสูจน์ความผิดแต่เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองป้องกันสังคมและบุคคลในสังคม และเพื่อไม่ให้กฎหมายสมคบกันกระทำความผิดเป็นเพียงบทบัญญัติทางวิชาการที่ไม่มีผลบังคับใช้ในการพิสูจน์การสมคบกระทำความผิดจึงสามารถรับฟัง พยานพดิดเหตุแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) และ ยกเว้นหลักห้ามรับฟังพยานบอกเล่า (Hearsay Exception) ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้คือ

ก. พยานพดิดเหตุแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) หมายถึง พยานซึ่งแสดงข้อเท็จจริงอันอาจทำให้ศาลพึงอนุมานหรือสันนิษฐานถึงข้อเท็จจริงในประเด็นได้⁷⁵ ดังนั้นพยานพดิดเหตุแวดล้อมกรณีจึงไม่ใช่พยานที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นแห่งคดีโดยตรง หากแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงอื่นที่บ่งชี้ว่าข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีน่าจะเกิดขึ้น⁷⁶ ในอังกฤษถือว่าข้อเท็จจริงบางอย่างที่อยู่ในจำพวก Res gestae⁷⁷ ก็รวมอยู่ในประเภทกรณีแวดล้อมด้วย ดังนั้นพยานพดิดเหตุแวดล้อมกรณีในความผิดฐานสมคบ ก็คือ พยานหลักฐานที่แสดงข้อเท็จจริงอันทำให้ศาลอนุมานหรือสันนิษฐานว่า ได้มีการสมคบกันกระทำความผิดตามฟ้อง ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “การปกปิดและการซ่อนเร้นมีผลสำคัญต่อความสำเร็จของการ สมคบกันกระทำความผิด ยิ่งมีการปกปิดและซ่อนเร้นมากเท่าใด ก็สามารถกระทำความผิดให้สำเร็จได้มากเท่านั้น ดังนั้นกฎหมายจึงให้อำนาจศาลในการพิพากษาว่ามีความผิดฐานสมคบได้ เมื่อมีการพิสูจน์ให้เห็นถึง สาระสำคัญของแผนการ และการกระทำที่เกี่ยวข้องกันนั้น โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงขั้นว่า รู้แผนการ โดยละเอียด หรือรู้จักกับผู้ร่วมกระทำผิดทั้งหมด⁷⁸”

⁷⁵ โอสถ โกสิน. “คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน” ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายเชษฐ โกสิน. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัมรินทร์การพิมพ์, 2529), หน้า 77.

⁷⁶ เข็มชัย ชุตินวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2529), หน้า 8.

⁷⁷ Res gestae หมายถึง ข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนหนึ่งหรือควบคู่กันหรืออธิบายข้อเท็จจริงในประเด็นอีกทีหนึ่ง หรือนัยหนึ่งไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงในประเด็น แต่เป็นข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดอันอยู่ในประเด็น ข้อเท็จจริงเหล่านี้ อาจเป็นการกระทำ การควั่นคำกล่าวด้วยปาก หรือลายลักษณ์อักษรและเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นต้น ดูสุรจิต พงษ์นสาร. “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอั้งยี่ : ชองโจรในประเทศไทย”, หน้า 112.

⁷⁸ LaFave, Wayne R. and Scott, Austin W. Criminal Law, p. 458

ดังนั้น เมื่อการสมคบกันกระทำความผิดพิสูจน์ได้ลำบาก เพราะการตกลงกันนั้น ผู้กระทำความผิดจะใช้วิธีการที่อ้อมค้อม (Devious) ปกปิด (Hidden) เป็นความลับ (Secret) และอย่าง ลักลอบ (Clandestine) การรับฟังพยานพหุเหตุแวดล้อมกรณี (Circumstantial Evidence) จึงเป็นการชดเชยความลำบากในการพิสูจน์ความผิดดังกล่าวมาแล้วนั้น

ข. ข้อยกเว้นหลักห้ามรับฟังพยานบอกเล่า (Hearsay Exception) ในประเทศที่ใช้กฎหมายคอนมอน ลอว์ พยานบอกเล่า (Hearsy) หมายถึง คำกล่าวหรือข้อความที่ทำขึ้นนอกศาล และเสนอขึ้นมาเพื่อพิสูจน์ว่าข้อความหรือคำกล่าวนั้นเป็นความจริง⁷⁹

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา The Federal Rule of Evidence ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน ได้ให้คำจำกัดความของพยานบอกเล่า (Hearsay Evidence) ไว้ใน Rule 801 (c) ว่า “พยานบอกเล่า (Hearsay) คือ Statement ซึ่งไม่ได้กระทำโดยผู้ที่กำลังเบิกความอยู่ ในการพิจารณาของศาล และเสนอขึ้นมาเพื่อพิสูจน์ความเป็นจริงของ Statement นั้น” และ Rule 801 (a) ได้ให้ความหมายของ Statement คือ

ก. การสื่อความหมายด้วยการพูด หรือการเขียน

ข. การกระทำของบุคคลที่ไม่มี การพูด แต่มีเจตนาจะให้เป็นการสื่อความหมาย

ดังนั้น พยานบอกเล่าก็คือ ข้อความหรือคำกล่าว หรือการกระทำที่ไม่มี การพูด ซึ่งมีเจตนาใช้เป็นสื่อความหมาย ซึ่งไม่ได้กระทำโดยผู้ที่กำลังเบิกความอยู่ในการพิจารณาของศาล และเสนอเข้ามาเพื่อพิสูจน์ว่าข้อความ หรือคำกล่าว หรือสื่อความหมายจากการกระทำนั้นเป็นความจริง⁸⁰ ดังนั้น คำบอกกล่าวโดยทั่วไป ถือว่าเป็นพยานบอกเล่า (Hearsay Evidence) ซึ่งหลักการรับฟังพยานหลักฐานนั้น ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เพราะว่าคุณคชซึ่งเป็นผู้บอกเล่าข้อเท็จจริงไม่ต้องมาสาบานตัว และเบิกความต่อหน้าศาล จึงไม่มีหลักประกันว่า เขาจะพูดความจริงโดยไม่แต่งเติมเสริมต่อ ทั้งการเล่าเรื่องต่อกันมาหลายทอดทำให้ข้อความที่บอกเล่าเปลี่ยนแปลงคาดเคลื่อนได้ และเหตุผลที่สำคัญที่สุดที่กฎหมายห้ามรับฟังพยานบอกเล่าคือ การรับฟังพยานบอกเล่า ทำให้ฝ่าย

⁷⁹ เจมส์ ชูคิงส์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. หน้า 140.

⁸⁰ มยุรี จามิกรานนท์ “การรับฟังพยานบอกเล่าของศาลไทย” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 12.

ตรงข้ามหรือทนายความฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถซักค้านผู้บอกเล่าซึ่งเป็นผู้พบเห็นข้อเท็จจริง ในคดีอาญา การรับฟังพยานบอกเล่าถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยที่ได้เผชิญหน้ากับพยาน (Right to confront witness)⁸¹ เพราะการรับฟังพยานบอกเล่าทำให้พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่แท้จริงไม่ต้องมาเบิกความในศาล และไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลยซึ่งเป็นการเอาเปรียบและไม่เป็นธรรมต่อจำเลย⁸²

ข้อยกเว้นหลักห้ามรับฟังพยานบอกเล่าเกี่ยวกับคำรับของผู้ร่วมกระทำความผิด (Co-conspirator)

ในประเทศอังกฤษหลักทั่วไป คำรับสารภาพของจำเลยคนหนึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานยันจำเลยคนอื่นๆ ไม่ได้⁸³ กล่าวคือ คำรับสารภาพมีผลเฉพาะผู้ให้คำรับสารภาพเท่านั้น จะถือว่า คำรับสารภาพของจำเลยคนหนึ่งเป็นคำรับสารภาพของจำเลยอีกคนหนึ่งไม่ได้⁸⁴ เว้นแต่จำเลยทั้งสองคนนั้นได้ร่วมกันกระทำความผิด คำรับสารภาพของจำเลยคนหนึ่งอาจใช้ยันต่อจำเลยอีกคนหนึ่งได้⁸⁵

ในประเทศสหรัฐอเมริกา The Federal of Evidence Rule 801 (d) (2) กำหนดไว้ว่า “คำรับของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ถือว่าเป็นพยานบอกเล่า ถ้าคำกล่าวนั้นเสนอเพื่อใช้ยันคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คำกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิดกับคู่ความ (Co-Conspirator) ในระหว่างที่สมคบกระทำความผิด”

ในการสมคบกันเพื่อจะกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด คำกล่าวของผู้กระทำความผิดคนหนึ่งๆ สามารถนำมาอ้างยันผู้กระทำความผิดคนอื่นได้เสมือนหนึ่งเป็นคำกล่าวของผู้ตนเอง ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับข้อยกเว้นการรับฟังพยานบอกเล่า ซึ่งเป็นคำกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิด ก็คือ ผู้

⁸¹ สิทธิข้อนี้มีบัญญัติอยู่ในบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ บทที่ 6 ของสหรัฐอเมริกา

⁸² เจมส์ ชูติงส์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 147-149.

⁸³ R. V. Turner, 1832; R. V. Gunewardene, 1951; R. V. Rhodes., 1959. อ้างถึงใน ก่อเกียรติ เกียบบุตรลพ. “หลักการรับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหา” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 154.

⁸⁴ R. V. Moor, 1956 ; R. V. Surujpaul, 1958. เรื่องเดียวกัน.

⁸⁵ R. V. Gunewardone., 1951. เรื่องเดียวกัน.

ร่วมสมคบกระทำผิดแต่ละคนถือว่าเป็น ตัวแทนของผู้ร่วมสมคบคนอื่นทั้งหมด⁸⁶ ซึ่งผู้ร่วมกระทำ ความผิด (Co-Conspirator) ทุกคนมีส่วนร่วมกัน ดังนั้น คำพูดของผู้ร่วมกระทำผิดคนหนึ่งๆ จึงเป็นองค์ประกอบที่สามารถนำมาวิเคราะห์การกระทำผิดได้ การอ้างคำกล่าวของผู้ร่วม กระทำผิดจึงไม่ถือว่าเป็นพยานบอกเล่า (Hearsay Evidence) ถ้าได้เสนอเพื่อแสดงให้เห็นถึง การกระทำ (Actions) ของผู้ร่วมกระทำผิดนั้นโดยตรง⁸⁷

ในสหรัฐอเมริกา การยกเว้นหลักห้ามรับฟังพยานบอกเล่า ในกรณีเป็นคำกล่าวของผู้ ร่วมกระทำผิดนี้ ได้มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เพราะการกระทำหรือถ้อยคำเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ของการสมคบกันกระทำผิดมีอย่างกว้างขวาง พยานหลักฐานต่างๆ จึงอาจ เกี่ยวข้องกับสมคบกระทำผิดได้ ในบางครั้ง Statement ที่รับฟังพยานหลักฐานอาจเป็นข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้นก่อนมีการสมคบกันกระทำผิด หรือหลังจากที่ได้สมคบกันกระทำผิดแล้วก็ได้ และโดยพื้นฐานที่ว่า การเข้าร่วมของผู้สมคบกระทำผิดคนใหม่ไม่ทำให้เกิดความผิดฐาน สมคบขึ้นอีก (not create a new conspiracy) ดังนั้น Statement ของผู้สมคบกระทำผิดคนหนึ่ง สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้สมคบกระทำผิดอื่นๆ ที่เข้าร่วมใหม่หลังเกิดการ สมคบกระทำผิดขึ้นแล้วก็ได้ และในการรับฟังคำบอกกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิดนี้ ต้องเป็น กรณีที่ผู้บอกกล่าวนี้ได้เข้าร่วมสมคบกระทำผิดด้วยความสมัครใจด้วย⁸⁸

ข้อจำกัดเกี่ยวกับคำบอกกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิดที่รับฟังได้ คือ

1. เป็นคำกล่าวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการกระทำผิด ซึ่งคำกล่าวของผู้ร่วม กระทำผิดนี้มักเป็นการสนับสนุน หรือแสดงให้เห็นถึงการกระทำผิดที่อยู่ใ้ในตัว ไม่ว่าจะโดย การกระทำหรือคำพูด เช่น คำพูดที่เป็นการขู่ข่มขู่ ยุยงการกระทำผิด คำพูดที่บ่งบอกถึงความผิดที่ กระทำอยู่
2. คำกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิดต้องกระทำขึ้นในระหว่างที่มีการร่วมกระทำผิดอยู่ ซึ่งอาจกล่าวก่อนการดำเนินการหรือระหว่างที่มีการกระทำผิดนั้น เช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ

⁸⁶ LaFave, Wayne R. and Scott, Austin W. Criminal Law, p. 457.

⁸⁷ มยุรี จามิกรานนท์ “การรับฟังพยานบอกเล่าของศาลไทย”, หน้า 131.

⁸⁸ Glasser V. United States, 315 U. S. 60, 62 S. Ct. 457, 86 L. Ed. 680 (1942), quoted

เข้ามามีส่วนร่วมในการเขียนรายงานเท็จ เพื่อปิดบังการมีส่วนร่วมกระทำผิดของตนในความผิดฐาน ปล้นทรัพย์ หรือการย้ายศพหลังจากการฆาตกรรม⁸⁹

ในคดี *Krulwitsch V. United States* ศาลถือว่า เป็นการไม่ถูกต้องที่จะยอมรับฟัง พยานหลักฐานซึ่งเป็นคำกล่าวของผู้กระทำผิดร่วม ซึ่งคำกล่าวนี้ได้กระทำขึ้นหลังจากการกระทำ ความผิดได้สิ้นสุดลงและผู้มีส่วนร่วมได้ถูกจับแล้ว⁹⁰

ศาลสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยหลัก “คำรับของของผู้ร่วมกระทำผิดกับจำเลย” ไว้ ในคดี *People V. Lawrence* 25 CA. 3d. 498, (1972). จำเลยในคดีนี้ถูกฟ้องว่าสมคบกับบุคคลอื่นทำ การฆาตกรรม (Conspiracy to commit murder) ข้อเท็จจริงปรากฏว่า หลายวันหลังจากฆาตกรรม เพื่อนของจำเลยซึ่งได้ร่วมสมคบกระทำความผิดด้วยกัน ได้กล่าวขึ้นว่า จำเลยนี้ได้ไปยังสถานที่นัด หมายและได้รับเอาเงินส่วนแบ่งที่ได้มาจากการจ้างฆ่า จำเลยได้คัดค้านคำรับของเพื่อนจำเลย ดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าเป็นคำรับนอกศาลของจำเลยที่ร่วมกระทำผิด และเป็นพยานบอกเล่าที่รับ ฟังไม่ได้ คดีนี้ศาลเห็นว่า ส่วนหนึ่งของแผนการนอกจากฆาตกรรมแล้ว คือ การแบ่งทรัพย์สินและ เงินที่ผู้กระทำผิดได้มาจากการฆาตกรรม ดังนั้น คำบอกกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิดเกี่ยวกับ พฤติกรรมของจำเลยในการไปยังสถานที่นัดหมาย และรับเอาเงินส่วนแบ่งจึงรับฟังได้แม้จะเป็น พฤติกรรมภายหลังที่มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นแล้วก็ตาม เพราะตราบไต่ที่ยังมีการสมคบกันและการ ดำเนินการไปสู่เป้าหมายของการสมคบยังไม่สำเร็จ คำรับของผู้ร่วมกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับจำเลย ย่อมรับฟังได้

ข้อสังเกต คำรับของผู้ร่วมกระทำผิดกับจำเลยดังกล่าวจะรับฟังยันจำเลยได้เฉพาะ ในความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) เท่านั้น ไม่รวมถึง ความผิดฐานอื่นๆ นอกเหนือจากการสมคบ กัน และไม่ขยายไปถึงการกระทำอื่นใดหลังจากเป้าหมายของความผิดนั้นเสร็จสิ้นลง

3. คำบอกกล่าวของผู้ร่วมกระทำผิดที่รับฟังเป็นพยานหลักฐานยันผู้ร่วมกระทำ ความผิดอื่นๆ ได้ นั่น ผู้บอกกล่าวจะต้องเข้าร่วมสมคบกระทำความผิดโดยสมัครใจด้วย

⁸⁹ *Dailey v. State*, 233 Ala. 384, (1937), *Ibid.*, p. 457

⁹⁰ 336 U. S. 440 (1949)

2.9 หลักการสมคบกันกระทำความผิดกับระบบกฎหมายไทย

ในการปฏิรูปกฎหมายสมัยรัชกาลที่ 5 คณะกรรมการตรวจชำระกฎหมายเห็นว่าเพื่อความเข้าใจง่าย และความสะดวก จึงได้เลือกใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Code Law System) ด้วยเหตุนี้ กฎหมายไทยจึงได้จัดอยู่ในกลุ่มประเทศสกุลกฎหมายโรมานอ-เยอรมันนิก ซึ่งแพร่หลายในประเทศภาคพื้นยุโรป และเหตุผลที่ปรากฏชัดในพระราชปรารภของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 คือ เพื่อประสงค์จะเจริญรอยตามประเทศญี่ปุ่น ซึ่งความจริงแล้วประเทศญี่ปุ่นเองก็ได้รับประมวลกฎหมายของเยอรมันมาใช้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยก็ได้รับแนวความคิดด้านกฎหมายมาจากเยอรมันด้วย

มาตรา 178 “ถ้าบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป สมคบกันเพื่อจะกระทำความผิดอย่างใด ๆ ที่ว่าไว้ตั้งแต่ส่วนที่ 2 จนถึงส่วนที่ 9 ในภาคที่ 2 แห่งกฎหมายนี้ แลเป็นความผิดอันต้องด้วยลักษณะโทษจำคุกเกินกว่าปีหนึ่งขึ้นไปด้วยไซ้ ท่านว่า มันสมคบกันเป็นสองโจรผู้ร้ายมีความผิด ฯลฯ”

ดังนั้นความผิดฐานสมคบตามกฎหมายลักษณะอาญาจึงมีองค์ประกอบดังนี้คือ

1. มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. สมรู้ด้วยกัน ซึ่งหมายความว่า ตกลงกัน
3. เพื่อกระทำความผิด

ดังนั้นจะเห็นว่า “การสมคบ” ตามความหมายของกฎหมายลักษณะอาญาดังกล่าวเป็นความผิดเมื่อบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันเพื่อจะกระทำความผิด การสมคบนั่นก็สมบูรณ์ลักษณะการสมคบกันกระทำความผิดนี้ จึงปรากฏว่าได้ถูกบัญญัติไว้ตั้งแต่มีการใช้ประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย

บทบัญญัติในภาคความผิดแห่งประมวลกฎหมายอาญา

ก. ความผิดฐานอั้งยี่

มาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดว่า “ผู้ใดเป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการ และมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในคณะบุคคลนั้น ผู้
นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

มาตรานี้มีข้อความทำนองเดียวกับมาตรา 177 แห่งกฎหมายลักษณะอาญาเดิม ซึ่งเคย
มีพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 เป็นมูลฐานมาก่อน ปรากฏในบันทึก มาตรา 117 แห่ง
กฎหมายลักษณะอาญาเดิม ฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า “ชาวจีนต่างด้าวมีจำนวนมากในประเทศไทย
รวมกันเป็นหมู่ตามท้องถิ่นเดิม เพื่อช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งในที่สุดก็มักจะเลวชอบเขตอันชอบด้วย
กฎหมายกลายเป็นพยาบาทแก่กันโดยพลการ จึงต้องมีพระราชบัญญัติดังกล่าวออกมาควบคุม”⁹¹
จึงเห็นได้ว่าสิ่งที่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองหรือคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้คือ ความ
สงบสุขของประชาชน⁹²

การเข้าเป็นอั้งยี่มิได้กำหนดจำนวนสมาชิกขั้นต่ำไว้ ดังนั้น ความหมายของการเข้า
เป็นสมาชิกของคณะบุคคล ตามตัวบทมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงหมายถึง การ
ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ศ.ดร.คณิต ฒ นคร มีความเห็นว่าองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้คือ การ
เป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการ และมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วย
กฎหมาย โดยผู้กระทำความผิดฐานนี้ กฎหมายไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นใคร เพียงมีการกระทำคือการ
เป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการ และมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วย
กฎหมายก็เพียงพอแล้ว โดยคณะบุคคลในที่นี้ หมายถึง คณะบุคคลในประเทศซึ่งมีการรวมตัวกัน
อย่างมีระยะเวลาที่มีเจตจำนงร่วมกัน มีจุดหมายร่วมกันและในระหว่างกันเอง มีความสัมพันธ์อย่าง
เป็นองค์การเดียว ซึ่งคณะบุคคลอาจเป็นคณะบุคคลที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ก็ได้ ดังนั้น
ผู้ก่อตั้งคณะบุคคลก็ถือว่าเป็นการเข้าเป็นสมาชิกคณะบุคคลด้วย ส่วนการปกปิดวิธีดำเนินการนั้น
หมายถึง การดำเนินการเป็นการลับที่รู้กันเฉพาะในหมู่สมาชิก และก้าวอันมิชอบด้วยกฎหมาย

⁹¹ จิตติ ติงศภัทย์ ; คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1 : สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานครพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2531, หน้า 1701.

⁹² คณิต ฒ นคร ; คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2539 หน้า 231.

หมายถึง การไม่ชอบด้วยกฎหมายมหาชน ทั้งนี้เพราะความผิดฐานนี้ยังคุ้มครองความสงบสุขของประชาชนอันเป็นเรื่องสาธารณะ⁹³

ศ.จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายองค์ประกอบความผิดในมาตรานี้ไว้คล้ายคลึงกับ ศ.ดร. คณิต ฌ นกร แตกต่างกันบ้างที่ความหมายของการอันมิชอบด้วยกฎหมายโดย ศ.จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่า การอันมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นความประสงค์ร่วมกันของสมาชิกที่เข้ามาด้วยกันนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นความคิดทางอาญา อาจเป็นเพียงละเมิดในทางแพ่งหรือผิดสัญญา แต่เพียงการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมแต่ไม่ถึงกับขัดต่อกฎหมายยังไม่พอที่จะถือเป็นความผิดฐานนี้ ดังนั้น การใช้สิทธิไม่สุจริตให้ผู้อื่นเสียหาย เช่น การแข่งขันอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าถึงขนาดเป็นละเมิดก็ได้ชื่อว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว เช่น แท็กซี่รวมตัวกันรับส่งผู้โดยสาร หากคนอื่นมารับส่งบ้างจะถูกแก๊งเจาะแยงหรือถูกกันมิให้ออกรถ เป็นต้น⁹⁴

ด้วยความเคารพต่อความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้คุณธรรมทางกฎหมายของความคิดในภาค 2 ลักษณะ 5 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะเป็นไปเพื่อความสงบสุขของประชาชน โดยกำหนดให้รัฐสามารถดำเนินคดีกับการกระทำที่สื่อแสดงให้เห็นถึง การร่วมกันที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นอย่างไรในอนาคต หรือที่ในทาง Common Law เรียกว่า เป็นความคิดที่มีลักษณะเริ่มต้นก็ตาม แต่กฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่มีการบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดสิ่งที่รัฐไม่อาจให้ประชาชนในรัฐกระทำได้หรือกำหนดสิ่งที่รัฐบังคับให้ประชาชนต้องกระทำเป็นการบัญญัติกฎหมายในทางจำกัดสิทธิและเอาโทษกับผู้ที่ไม่กระทำตาม มีหลักที่สำคัญคือ “หลักไม่มีความผิดโดยไม่มีความผิด ไม่มีโทษโดยไม่มีความผิด (Nullum crimen, nulla poena sine lege) ซึ่งหมายถึงว่าความรับผิดชอบจะต้องเป็นไปตามกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนและการลงโทษจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายระบุโทษไว้ ศาลไม่อาจลงโทษบุคคลให้หนักไปกว่าที่ระบุไว้ในกฎหมาย ขณะความคิดเกิดได้”⁹⁵ ซึ่งหลักดังกล่าวไม่ถูกรองรับโดยปฎิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 11 (2) ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอันเป็นการยืนยันว่า หากบุคคลใดกระทำการใดๆ ในเวลาหนึ่งบุคคลนั้นย่อมสามารถกระทำได้หากการกระทำนั้นมีได้ถูกบัญญัติว่า

⁹³ เพิ่งอ้าง, หน้า 232.

⁹⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, หน้า 1702.

⁹⁵ Williams, Glonville Llewelyn, law : The General Part. London : Steavens & Sons Limited, 1961, p 606.

เป็นความผิดทางอาญาโดยชัดแจ้ง โดยไม่ต้องเกรงว่าการกระทำของเขาจะเป็นความผิดทางอาญาในภายหลัง ซึ่งหลักดังกล่าวรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้มีบทบัญญัติรองรับไว้เสมอมา รวมทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ฉบับปัจจุบัน) ก็ได้มีบทบัญญัติรองรับหลักนี้ในมาตรา 32 ความว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญาเว้นแต่จะได้กระทำการ อันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” ประกอบกับ มาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาก็ได้วางหลักยืนยันว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการ อันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

บทบัญญัติ มาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจึงมีความแตกต่างจากบทบัญญัติ มาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานช่องโจรดังจะได้อธิบายโดยละเอียดใน ส่วนต่อไป ในประเด็นที่ว่า มาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติโดยชัดแจ้งว่า การจะเป็นความผิดฐานช่องโจรได้ผู้กระทำความผิดจะต้องสมคบกันเพื่อกระทำความผิดตามที่มีการบัญญัติไว้ในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูง ตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่มาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีบทบัญญัติที่เกาะเกี่ยวกับฐานความผิดในลักษณะอื่นๆ เว้นแต่ ในมาตรา 211, 212 และ 213 ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชนเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาของการพิจารณาถึงความหมายของการอันมิชอบด้วยกฎหมายว่าจะตีความไปได้เพียงใด ซึ่งในที่นี้ควรที่จะนำมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ว่าด้วยหลักไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมายมาพิจารณาเป็นสำคัญอันจะทำให้เห็นว่าหากไม่มีการบัญญัติถึงความเกาะเกี่ยวระหว่างมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กับความผิดในฐานความผิดอื่นๆ ได้อย่างชัดแจ้ง การที่จะตีความว่าการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายให้หมายรวมไปถึงการกระทำนอกเหนือจากบทบัญญัติในมาตรา 209, 211 และ 212 จึงน่าจะไม่น่าชอบด้วยหลักไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย ทั้งบทบัญญัติดังกล่าว ได้ถูกบัญญัติในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา การบังคับใช้จึงต้องจำกัดอยู่แต่ในความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มิอาจที่จะนำไปใช้กับการอันมิชอบด้วยกฎหมายตามความหมายในพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญาอื่นได้

นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการพิสูจน์ความผิดตามมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแม้จะมีบทขยายการกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ตามมาตรา 211 แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่า ผู้ใดประมุขในที่ประชุมอั้งยี่ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ เว้นแต่จะแสดงได้ว่าได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่ หรือบทกำหนดโทษของการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออั้งยี่ ตามนัยมาตรา 212 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่การที่จะพิจารณาในกรณีดังกล่าวได้จะต้องปรากฏว่าได้มีอั้งยี่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งโดยปกติของการร่วมกันกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย คณะบุคคลหรือองค์กรอาชญากรรมย่อมจะต้องปกปิดวิธีดำเนินการเป็นความลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรอาชญากรรมในปัจจุบันมีรูปแบบในการดำเนินการที่สลับซับซ้อนมากกว่าในอดีตมาก ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดมากขึ้น พอกับความเสี่ยงที่จะต้องถูกดำเนินคดี องค์กรอาชญากรรมจึงมีวิธีการดำเนินการที่ยังต้องปกปิดความลับมากยิ่งขึ้น ยากต่อการพิสูจน์ความผิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเห็นได้ว่าการที่จะเอาผิดกับองค์กรอาชญากรรม โดยมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น มีอาจกระทำได้

ข. ความผิดฐานซ่อนใจ

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาอีกมาตราหนึ่งที่มีการวิเคราะห์กันว่าจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหามหาองค์กรอาชญากรรมได้ คือ มาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานซ่อนใจ ซึ่งมาตราดังกล่าวได้วางหลังว่า “ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค 2 นี้ และความผิดนั้นมิกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นซ่อนใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการสมคบเพื่อกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท”

ความผิดตามมาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีข้อความทำนองเดียวกับมาตรา 178 แห่งกฎหมายลักษณะอาญาเดิม ซึ่งมีองค์ประกอบความผิดในส่วนการกระทำ คือสมคบ

กันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ซึ่งการสมคบนี้คือการแสดงออกซึ่งความตกลงจะกระทำความผิดร่วมกัน⁹⁶ ซึ่งความผิดฐานนี้ เป็นกรณีที่กฎหมายยกเอาการกระทำก่อนการพยายามขึ้นเป็นความผิด⁹⁷

ภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดฐานช่องโง่นี้ ได้มีการนำทฤษฎีหลักการสมคบกันกระทำความผิด มาบังคับใช้โดยมีความหมายและหลักเกณฑ์ที่สำคัญเช่นเดียวกับหลักสมคบกันกระทำความผิดของกฎหมาย Common Law (Conspiracy Theory) แต่การบังคับใช้หลักการสมคบกันกระทำความผิดฐานเป็นช่องโง่ ตามมาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีข้อจำกัดอย่างมาก เนื่องจาก การสมคบกันกระทำความผิดในความหมายโดยทั่วไป หมายถึง กรณีที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ตกลงกันที่จะกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง⁹⁸ แต่การสมคบตามความหมายในมาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา มีหลักในการพิจารณาที่กำหนดชัดว่า จะต้องประกอบด้วยผู้สมคบกันกระทำความผิดตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป และต้องเป็นการกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดเฉพาะในส่วนภาคที่ 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งความผิดนั้นต้องมีระวางโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป กรณีดังกล่าวต่างจากหลัก Conspiracy ในระบบ Common Law ที่มีข้อกำหนดที่สำคัญต่อการสมคบกันกระทำความผิดว่าการจะเป็นสมคบกันกระทำความผิดได้นั้น ขอเพียงมีผู้สมคบกันกระทำความผิดตั้งแต่สองคนขึ้นไป และใช้บังคับได้กับความผิดในลักษณะต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะแต่ในส่วนที่บัญญัติไว้ในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในความผิดตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอื่นๆ ซึ่งมีได้มีบทบัญญัติโดยชัดแจ้งว่า ให้การสมคบกันกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินั้นเป็นการกระทำความผิดแล้ว ก็ไม่อาจที่จะนำหลักการสมคบกันกระทำความผิดซึ่งเป็นการยกเอาการกระทำก่อนการพยายามขึ้นเป็นความผิดไปมาบังคับใช้ได้ เว้นแต่พระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาต่างๆ เหล่านั้น จะมีบทบัญญัติว่าด้วยสมคบกันกระทำความผิดบังคับใช้ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 และ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นต้น

⁹⁶ จิตติ ดิงศรัทธี, หน้า 1704.

⁹⁷ คณิต ฦ นคร, หน้า 233.

⁹⁸ คณิต ฦ นคร, หน้า 233.

ดังนั้น การที่มีกลุ่มองค์กรอาชญากรรมหนึ่งร่วมสมคบกันแสวงหารายได้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย จากการทำไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ อันถือเป็นความผิดตามนัยมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 รัฐจะไม่สามารถนำหลักการสมคบกันกระทำ ความผิดมาปรับบทเพื่อลงโทษบุคคลผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำ ความผิดและเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการกระทำ ความผิดเช่นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมในความผิดฐาน เป็นช่องโหว่ในการทำไม้ได้ เนื่องจากกระทำ ความผิดดังกล่าวอยู่นอกบทบัญญัติไว้ในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และไม่มีบทบัญญัติใดที่วางหลักให้สามารถดำเนินคดีดังกล่าวฐานสมคบกันกระทำ ความผิดได้ ส่วนจะสามารถปรับบทกฎหมายอื่นเพื่อลงโทษหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมได้หรือไม่ จะได้อธิบายในส่วนต่อไป

กรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการกระทำ ความผิดขององค์กรอาชญากรรม ซึ่ง โดยมากจะ เน้นหนักที่การค้ายาเสพติด อาวุธสงคราม สินค้าหนีภาษี การค้าหญิง คำเด็ก ซึ่งฐานความผิด โดยมากจะอยู่นอกเหนือบทบัญญัติในภาค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และหากจะเป็นความผิดก็ เป็นความผิดตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติต่างๆ ไปการเฉพาะไป เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิต ประสาท พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ดังนั้น การที่จะปรับบทกฎหมายตาม มาตรา 210 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้มีผลในการเอาผิดกับการดำเนินการ ขององค์กรอาชญากรรมหรือเอาผิดต่อหัวหน้าองค์กรอาชญากรรมในฐานะความผิดตามพระราชบัญญัติต่างๆ ดังกล่าว หรือตามพระราชบัญญัติอื่นๆ ซึ่งอยู่นอกเหนือบทบัญญัติในภาคที่ 2 แห่งประมวล กฎหมายอาญา จึงมีอาจที่จะกระทำ ได้

2.10 หลักการสมคบกันกระทำ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาไทย

จากการศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมา เป็นการศึกษาเพื่อให้เห็นว่า ในระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ และระบบที่ใช้ประมวลกฎหมายก็มีการบัญญัติความผิดฐานสมคบไว้ในกฎหมายของคนที่ ซึ่งเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป และในส่วนแรกนี้ ผู้วิจัยขอกล่าวถึง โครงสร้างความคิดของไทยเพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจโครงสร้างความคิดโดยทั่วไป และชี้ให้เห็น ถึงลักษณะที่แตกต่างกับระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์

1. โครงสร้างความคิดอาญาตามกฎหมายไทย

ในส่วนโครงสร้างความคิดอาญาตามกฎหมายไทยนี้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศไทยได้ใช้กฎหมายระบบประมวลกฎหมาย (Code Law System) โดยได้รับแนวความคิดทางกฎหมายมาจากประเทศญี่ปุ่นซึ่งประเทศญี่ปุ่นเองก็ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเยอรมัน ดังนั้นโครงสร้างความคิดทางอาญาของไทยจึงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับของเยอรมัน ซึ่งจากการศึกษาของนักนิติศาสตร์ภาคพื้นยุโรปโดยเฉพาะนักนิติศาสตร์เยอรมันพบว่าความคิดอาญาทุกฐานมีข้อสาระสำคัญที่เหมือนกัน ซึ่งถ้าขาดข้อสาระสำคัญนี้แล้ว แม้เพียงข้อสาระข้อเดียว การกระทำนั้นจะไม่เป็นความคิดอาญา ข้อสาระสำคัญที่เหมือนกันของความคิดอาญาทุกๆ ฐานนี้จึงประกอบขึ้นเป็น “โครงสร้างของความคิดอาญา” (Varbrechensaufbau) โดยโครงสร้างของความคิดอาญานี้พิจารณาจาก “ความคิดอาญา” และ “โทษ”

ความคิดอาญา คือ การกระทำที่ควรลงโทษ ผลของความคิดอาญาจึงมีว่า ผู้ใดทำชอบจะลงโทษเขาไม่ได้ ฉะนั้นการกระทำผิด หรือ “ความผิด” จึงเป็นคุณลักษณะทั่วไปประการหนึ่งของความคิดอาญา และในความคิดอาญานั้นจึงมี “สิ่งที่กฎหมายเห็นว่าไม่สมควรเกี่ยวกับการกระทำ” ในกรณีที่มีการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้ เช่นนี้การกระทำย่อมไม่ผิดกฎหมาย และเมื่อไม่ผิดกฎหมายย่อมไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้

ส่วนโทษนั้นเป็น “ความไม่สมควรที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำ” หรือเป็น “สิ่งที่กฎหมายเห็นว่าไม่สมควรเกี่ยวกับผู้กระทำ” อันเนื่องจากการที่เขาได้กระทำการอันเป็นการหลักการสมคบกันกระทำความผิดมาใช้กับความผิดที่มีลักษณะอุกฤษฏ์เท่านั้น

2. ผู้สมคบกระทำความผิด กรณีความผิดฐานช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 210 ได้บัญญัติให้ผู้สมคบกระทำความผิดจะต้องมีอย่างน้อยตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ซึ่งโดยลักษณะของการสมคบกันนั้น บุคคลตั้งแต่สองคนก็สามารถตกลงกันได้ แต่ในกรณีการที่กฎหมายบัญญัติให้มีบุคคลอย่างน้อยตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เป็นเทคนิคของกฎหมายในการจำกัดขอบเขตของหลักการสมคบกระทำความผิดในส่วนผู้กระทำความผิด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยนอกจากจะจำกัดขอบเขตของการสมคบกันกระทำความผิดในส่วนของความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันแล้ว ยังได้มีการจำกัดขอบเขตของการสมคบกระทำความผิดในส่วนผู้กระทำความผิดด้วย

2.11 ผู้สมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมายไทย

กรณีตามกฎหมายไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้สมคบกันกระทำความผิด โดยใช้คำว่า “ผู้ใด” เท่านั้น จึงอาจหมายถึงบุคคลใดก็ได้ที่สามารถกระทำความผิด ตามมาตรา 114 หรือมาตรา 120 หรือ มาตรา 210 แต่ต้องเป็นบุคคลที่มีอายุ และสติสัมปชัญญะพอที่จะตกลงกระทำความผิดได้ กรณีผู้สมคบกระทำความผิดแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

1. ผู้ริเริ่มกระทำความผิด ตามกฎหมายคอมมอน ลอว์ ผู้สมคบกระทำความผิดไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมตั้งแต่เริ่มแรกที่มีการสมคบกัน เมื่อแผนการอันเกี่ยวกับการสมคบนั้น ได้ถูกกำหนดขึ้นแล้ว บุคคลได้เข้าร่วมหลังจากนั้นก็มีความผิดเสมือนผู้ริเริ่มแผนการ กรณีตามกฎหมายไทยมิได้กำหนดระยะเวลาเข้าร่วมสมคบกระทำความผิดไว้ พระยาสุนทรพิพิธ (โชติ ธนาภิบาล) เห็นว่า “สมคบ” กันนี้ น่าจะต้องมีการรู้เห็นยินดี และตกลงรู้กันว่าจะกระทำการอย่างนั้นๆ ด้วยกัน มาแต่เบื้องต้น ไม่ใช่รู้เห็นยินดีเกิดขึ้นเมื่อภายหลัง

2. กรณีสามีและภรรยาสมคบกันกระทำความผิด ตามกฎหมายคอมมอน ลอว์ ถือว่า สามีและภรรยาที่แต่งงานกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว เป็นบุคคลคนเดียวกัน (one person) มีเจตนาเดียว (one will) ส่วนกรณีตามกฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน และจากการศึกษาที่ผ่านมา เห็นได้ว่า หลักกฎหมายไทยไม่ได้ถือว่า สามีและภรรยาเป็นบุคคลคนเดียวกัน เช่น ตามระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ ดังนั้น สามีและภรรยาอาจสมคบกันกระทำความผิดได้

3. นิติบุคคลสมคบกระทำผิด ตามหลักกฎหมายคอมมอน ลอว์ นิติบุคคลสามารถสมคบกระทำความผิดได้ ส่วนกรณีตามกฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างความรับผิดทางอาญาแล้ว เห็นได้ว่า โครงสร้างความผิดอาญาในส่วนของความชั่ว (Schuld) ได้แก่ สิ่งที่ควรดำเนินได้ ซึ่งผู้ที่จะถูกดำเนิน หรือมีความชั่วได้นั้นต้องเป็นมนุษย์ คือ บุคคลธรรมดา กล่าวคือ บุคคลธรรมดาเท่านั้นที่จะมีความชั่วได้ ดังนั้นถ้าเคร่งครัดต่อหลักแล้ว นิติบุคคลจึงไม่มี ความรับผิดทางอาญาได้ แต่ตามหลักคำพิพากษาศาลฎีกา เมื่อผู้แทนของนิติบุคคลแสดงเจตนาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้แทนในทางการของการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล เจตนาอันผูกพันนิติบุคคล และถือว่า เป็นเจตนาของนิติบุคคล ดังนั้น นิติบุคคลจึงอาจมีเจตนาอันเป็นองค์ประกอบความผิดในทางอาญา และกระทำความผิดได้ โดยถือเอาการกระทำและเจตนาของผู้แทนของนิติบุคคลตามอำนาจหน้าที่ของผู้แทนฯ ในทางของการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์

ของนิติบุคคล ซึ่งทำให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น เป็นเจตนาของนิติบุคคลนั่นเอง ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากลักษณะของความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำ อำนาจหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคล ประกอบกับวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลเป็นรายๆ ไป เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ความผิดฐานใช้เอกสารปลอม ความผิดตามพระราชบัญญัติอาวรูปิน เป็นต้น

2.12 ความรับผิดเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมายไทย

ความรับผิดในความผิดฐานสมคบ และความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ ตามกฎหมายคอมมอน ลอว์ ถือว่าเมื่อมีการตกลงกันกระทำความผิด บุคคลที่เข้าร่วมตกลงนั้นย่อมมีความผิดฐานสมคบ และเมื่อผู้เข้าร่วมตกลงนั้นได้ลงมือกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการตกลงสำเร็จเป็นความผิดนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ได้กระทำความผิดหลัก (Substantive Offense) สำเร็จเป็นความผิดขึ้น ดังนี้ ความผิดฐานสมคบ (conspiracy) จะถูกกลืนเข้าไปในความผิดหลัก (Substantive Offense) ซึ่งเป็นไปตามหลักการกลืนกันของความผิด (Merger Doctrine) แต่ในปัจจุบัน ถือว่าความผิดฐานสมคบ (conspiracy) เป็นความผิดฐานหนึ่งแยกต่างหากจากความผิดหลัก (Substantive Offense) ดังนั้น ผู้สมคบกระทำความผิดจึงอาจต้องรับผิดในความผิดฐานสมคบ (conspiracy) และความผิดหลัก (Substantive Offense) เป็นสองกระทงความผิดได้

กรณีตามกฎหมายไทย ไม่ได้นำหลักกลืนกันของความผิด (Merger Doctrine) มาบัญญัติไว้เกี่ยวกับความผิดฐานสมคบโดยชัดเจน แต่ในประมวลกฎหมายอาญาไทย ได้มีการนำเรื่องการกระทำความผิดหลายบท หรือหลายกระทง บัญญัติไว้ในภาค 1 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 มีหลักว่า “เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำผิด” และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 มีหลักว่า “เมื่อปรากฏว่าผู้ใดได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ศาลลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป...” ดังนี้ การพิจารณาความผิดฐานสมคบกับความผิดที่เป็นวัตถุประสงค์ของการสมคบหรือความผิดหลักนั้น จึงต้องพิจารณาว่า เป็นการกระทำการกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท หรือเป็นการกระทำความผิดหลายกรรม กล่าวคือ

เมื่อมีการตกลงกันเพื่อกระทำความผิดขึ้นการสมคบก็สำเร็จเป็นความผิด และเมื่อได้มีการกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น กรณีตามกฎหมายไทยจะเห็นว่ามิใช่เป็นกรณีกรรมเดียวเกิดจากการกระทำหลายอัน เพราะว่ากรรมเดียวที่เกิดจากการกระทำหลายอันรวมกันเป็นความผิดขึ้นนั้น หมายถึง การกระทำตั้งแต่เริ่มเป็นความผิด คือ ตั้งแต่พยายามกระทำความผิดตลอดไปจนความผิดสำเร็จ เพราะการพยายามกับความผิดสำเร็จจะเป็นหลายกรรมต่างกันไม่ได้⁹⁹ แต่การกระทำความผิดฐานสมคบ ซึ่งถือความผิดเริ่มต้นในการกระทำขึ้นตกลงใจ (Resolution) ดังนั้นเมื่อมีการตกลงกัน (Agreement) ความผิดก็สำเร็จสมบูรณ์ทันที และเมื่อผู้เข้าร่วมตกลงนั้น ได้ลงมือกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบกันนั้น จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำหลายกรรมและหลายเจตนา จึงเป็นการกระทำหลายกรรมต่างกัน¹⁰⁰ ซึ่งศาลฎีกาของไทยได้วางหลักไว้โดยชัดเจนว่า “...เมื่อมีความผิดฐานเป็นช่องโจรแล้ว หากมีผู้เข้าร่วมคนใดคนหนึ่งไปกระทำความผิดตามที่ได้ตกลงกันไว้ ก็เป็นความผิดขึ้นอีกกระทงหนึ่ง...”¹⁰¹ จึงเห็นได้ว่า ถ้าได้มีการกระทำความผิดตามที่ตกลงกันก็เป็นความผิดขึ้นอีกกระทงหนึ่ง มิใช่กรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทแต่เป็นการกระทำหลายกรรมต่างกัน

ข้อสังเกต กรณีตามกฎหมายไทยได้แยกความผิดฐานสมคบเป็นความผิดอีกกระทงหนึ่งต่างหากจากความผิดตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ เช่นเดียวกับประเทศ คอมมอน ลอว์

ความผิดของผู้ร่วมสมคบกระทำผิด การสมคบกระทำความผิดเป็นการกระทำความผิดลักษณะที่มีบุคคลหลายคนเกี่ยวข้องกัน ซึ่งในการเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ผู้กระทำผิดอาจร่วมตกลงเพื่อกระทำความผิดเพียงอย่างเดียว หรือได้ลงมือกระทำความผิดด้วย หรือเป็นเพียงแต่ให้ความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการสมคบกันกระทำความผิดก็ได้ ซึ่งความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับความผิดในลักษณะดังกล่าว แยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

1. กรณีเข้าร่วมตกลงเพื่อกระทำความผิดและได้กระทำความผิดตามที่ตกลงกันด้วย เมื่อบุคคลได้เข้าร่วมตกลงกับบุคคลอื่น เพื่อกระทำ เคว เมผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ บุคคลนั้นย่อม

⁹⁹ จิตติ ดิงศัททริย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแพ่งเนติบัณฑิตสภา, 2516), หน้า 503-505.

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 536, 540 และคูฎีกาที่ 1103, 1104/2496

¹⁰¹ คำพิพากษาคฎีกาที่ 3201/2527

ต้องรับผิดชอบในความผิดฐานสมคบ และเมื่อได้ลงมือกระทำความผิดวัตถุประสงค์ของการตกลงกัน นั้น ก็ย่อมต้องรับผิดชอบในความผิดตามวัตถุประสงค์ของการตกลงเป็นอีกกระทงหนึ่งต่างหาก เช่น เมื่อได้ตกลงกันเพื่อก่อภพภูต้องรับผิดชอบในความผิดฐานสมคบกันเพื่อเป็นภพภูกระทงหนึ่ง และเมื่อได้กระทำอันเป็นภพภู ก็ต้องรับผิดชอบในความผิดฐานภพภูอีกกระทงหนึ่งต่างหากด้วย เป็นต้น

2. กรณีเข้าร่วมตกลงเพื่อกระทำความผิด แต่ไม่ได้กระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ของการตกลงนั้น เมื่อบุคคลได้เข้าร่วมตกลงเพื่อกระทำความผิดจึงมีความผิดฐานสมคบ และแม้ว่า บุคคลนั้นจะมีได้กระทำความผิดตามที่ตกลงนั้นก็ตาม กฎหมายก็บัญญัติเป็นพิเศษให้บุคคลนั้นต้อง รับผิดชอบในอาญา เนื่องจากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) ซึ่งความผิดในลักษณะ ดังกล่าวนี้ แตกต่างจากความรับผิดชอบทางอาญาโดยทั่วไป คือ บุคคลต้องรับผิดชอบมิได้เป็นผู้กระทำหรือ ละเว้นกระทำ แต่ต้องรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำของบุคคลอื่นซึ่งได้ก่อให้เกิดผลร้ายขึ้น ความ รับผิดชอบดังกล่าวนี้ เป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษทางภาวะวิสัยโดยบุคคลจะต้องรับโทษ เมื่อมีผล อันหนึ่งอันใดเกิดขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

หลักความรับผิดชอบจากการกระทำของผู้อื่น (Vicarious Liability) นี้ มีใช้หลักของกฎหมาย อาญาโดยตรง แต่เป็นการนำหลักกฎหมายแพ่งเรื่อง “ตัวการตัวแทน” มาใช้ในกฎหมายอาญา โดย อาศัยหลักอย่างเดียวกับกรณีนิติบุคคลหรือผู้เป็นหุ้นส่วนจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ผู้ทำการแทนนิติ บุคคลนั้นได้กระทำไปความวัตถุประสงค์ หรือในการส่งใจซึ่งเห็นชอบด้วยกัน ดังสุภาษิต “Agtes et cosetietes, pari poea plectortur” ซึ่งหมายความว่า “ผู้ซึ่งกระทำก็ดี ผู้ซึ่งยินยอมพร้อมใจด้วยก็ดี จะต้องรับผิดชอบอาญาอย่างเดียวกัน” และเมื่อผู้ใดเห็นชอบในการส่งใจแล้ว จะต้องรับผิดชอบในการ นั้นตลอดเรื่อง จะบอกปิดไม่รับผิดชอบต่อผลเสียหาย ซึ่งเกิดขึ้นจากการนั้น ไม่ได้ ดังสุภาษิตที่ว่า “Quod approbo non reprobo” หมายความว่า “ส่งใจที่เห็นชอบแล้วจะบอกปิดเสียไม่ได้” ดังนั้น ผู้สมคบ กระทำความผิด จึงต้องรับโทษตามที่บัญญัติในความผิดที่ผู้สมคบอื่นได้กระทำตามวัตถุประสงค์ ของการสมคบกันนั้น¹⁰² ตัวอย่างเช่น

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 213 วางหลักไว้ว่า “ถ้าพรรคพวกช่องโจรคนหนึ่ง คนใดได้กระทำความผิดตามความมุ่งหมายของช่องโจรนั้น พรรคพวกช่องโจรที่อยู่ด้วยในขณะ

¹⁰² สุรจิต พัฒนสาร. “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอั้งยี่ : ช่องโจรในประเทศไทย”.

กระทำผิด หรืออยู่ด้วยในที่ประชุมแต่ไม่ได้คัดค้านในการตกลงให้กระทำผิดนั้น และบรรดาหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในช่องโงะนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นทุกคน”

ในการที่จะพิจารณาถึงความรับผิดและโทษของบุคคลตามมาตรา 213 นี้ ต้องพิจารณาจากการกระทำผิด บุคคลผู้ต้องรับผิด และโทษที่บุคคลนั้นจะต้องรับผิด กล่าวคือ

1. การกระทำผิด บุคคลจะต้องรับโทษภายใต้เงื่อนไขของมาตรา 213 นี้ ก็ต่อเมื่อ

1.1 มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ซึ่งความผิดที่เกิดขึ้นนี้ต้องเป็นความผิดตามความมุ่งหมายของช่องโงะนั้น และความผิดที่เกิดขึ้นหมายความรวมถึง การพยายามกระทำผิดและความผิดสำเร็จด้วย¹⁰³

1.2 พรรคพวกช่องโง่คนหนึ่งคนใด ได้กระทำผิดตามความมุ่งหมายของช่องโง่นั้น โดยคำว่า “ความมุ่งหมาย” ของช่องโง่นี้ หมายถึง วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ไม่ใช่เฉพาะเรื่อง เช่น ตกลงกันว่าจะไปปล้นร้านทองของ นาย ก. แต่จำร้านผิด จึงไปปล้นทองในร้านอื่น เช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการกระทำผิดตามความมุ่งหมายของช่องโง่ด้วย

2. บุคคลผู้ต้องรับผิด ในกรณีที่ได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นตามข้อ 1 แล้ว บุคคลจะต้องรับผิดคือ

2.1 พรรคพวกช่องโง่ที่อยู่ด้วยในที่ประชุม แต่ไม่ได้คัดค้านในการตกลงให้กระทำผิดนั้น

2.2 พรรคพวกช่องโง่ที่อยู่ด้วยในขณะที่กระทำผิด

2.3 บรรดาหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในช่องโง่นั้น

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายแพ่ง เรื่องตัวการตัวแทนซึ่งประมวลกฎหมายอาญานำมาใช้จะเห็นว่า การที่เข้าประชุมในช่องโง่ แต่ไม่ได้คัดค้านในการตกลงให้กระทำผิดก็แสดงว่า ได้รู้และเห็นชอบในการกระทำผิด หรือในกรณีที่ได้สมคบกระทำผิดแล้วหรือเป็น

¹⁰³ สมศักดิ์ สงหพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา เล่ม 3. (กรุงเทพมหานคร :

พรรคพวกซ่อนใจแล้ว เมื่อพรรคพวกคนอื่นกระทำความผิดได้อยู่ด้วยในขณะที่กระทำความผิด ก็เป็นการแสดงชัดว่า รู้และเห็นชอบในการกระทำความผิด จึงต้องรับผิดชอบจากการกระทำความผิดของผู้ที่ลงมือกระทำความผิดตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนได้กระทำการแทนตัวการตามกฎหมายแพ่งนั่นเอง ส่วนบรรดาผู้เป็นหัวหน้า ผู้จัดการ หรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในช่องโงะนั้น แม้จะไม่ได้เข้าประชุม หรือแม้จะมีได้อยู่ด้วยในขณะที่กระทำความผิดก็ต้องรับผิดชอบทางอาญาเช่นกันด้วย

จะเห็นว่า เป็นการกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดชอบจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) แม้ว่าบุคคลดังกล่าวไว้ข้างต้นจะไม่ได้ร่วมมือเป็นตัวการหรือเป็นผู้ใช้หรือเป็นผู้โฆษณา หรือประกาศแก่บุคคลทั่วไป หรือสนับสนุนในการกระทำความผิด แต่บุคคลดังกล่าวนั้นก็ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) นั่นเอง และเป็นที่ยกได้ว่า ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีการนำหลัก ความรับผิดชอบจากการกระทำความผิดของผู้อื่น (Vicarious Liability) มาใช้เพียงมาตรา 213 นี้มาตราเดียว¹⁰⁴ โทษที่บุคคลนั้นต้องได้รับ คือ โทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่ได้กระทำไปนั่นเอง

3. ความรับผิดชอบของผู้ช่วยเหลือการสมคบกันกระทำความผิด ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้การตกลงกันที่จะกระทำความผิดเป็นความผิดฐานสมคบ และหากมีการกระทำที่เป็นการช่วยเหลือการตกลงกันนั้น เช่นนี้ การช่วยเหลือดังกล่าวตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาถือว่าความผิด “Conspiracy” ได้รวมเอาลักษณะการร่วมกันวางแผนช่วยเหลือเข้าไว้ด้วย¹⁰⁵ ใน Model Penal Code Sec. 5.03 Criminal Conspiracy ของประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁰⁶ ได้กำหนดให้บุคคล

¹⁰⁴ หยุต แสงอุทัย. ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2-3, หน้า 177-178.

¹⁰⁵ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐา. กฎหมายอาญา : หลักการและปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 157.

¹⁰⁶ Model Penal Code. Sec. 5.03 Criminal conspiracy

(1) definition of Conspiracy. A person is guilty of conspiracy with another person or persons to commit a crime if with the purpose of promoting or facilitating its commission be:

ผู้เข้าร่วมกับบุคคลอื่น โดยมีวัตถุประสงค์จะให้ความช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการวางแผน หรือการกระทำความผิด หรือในการพยายามกระทำความผิด หรือยุยงให้ผู้อื่นกระทำความผิด ถือว่ามี ความผิด Conspiracy แต่ในกรณีกฎหมายของไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือการสมคบกัน กระทำความผิดไว้ต่างหาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการชักชวนมิให้การรวมตัวกันของบุคคล เพื่อกระทำความผิด และมีให้ดำเนินการต่อไปได้สะดวก ทั้งนี้เพราะจากการสมคบกระทำความผิด มิได้รับการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวก ย่อมมีผลต่อการคงอยู่ของการสมคบกระทำความผิดได้ ดังนั้นกฎหมายไทยจึงได้บัญญัติเป็นความผิดโดยวางหลักความผิดฐานช่วยเหลือการสมคบกันกระทำ ความผิดไว้ดังนี้¹⁰⁷ คือ

- (1) จัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้แก่ช่องโจร
- (2) ชักชวนบุคคลให้เข้าเป็นพรรคพวกช่องโจร
- (3) อุปการะช่องโจร โดยให้ทรัพย์หรือโดยประการอื่น หรือ
- (4) ช่วยจำหน่ายทรัพย์ที่ช่องโจรได้มาโดยการกระทำความผิด

ใน (1) จัดหาที่ประชุม ที่พำนักให้แก่ช่องโจร เช่น จัดเช่าบ้าน หรือให้บ้านของตน เป็นที่ชุมนุม หรือเป็นที่พักผ่อนก่อนเข้ากระทำความผิด หรือกระทำความผิดมาแล้ว แต่ต้องเป็นการ ประชุมหรือพำนักระหว่างที่ช่องโจรยังดำรงอยู่ เมื่อเป็นที่ประชุมหรือพำนักจัดไว้ให้แล้ว แม้ยังไม่มี การประชุมหรือพำนักก็เป็นการจัดหา เป็นความผิดสำเร็จตามข้อนี้

ใน (2) ชักชวนบุคคลให้เข้าเป็นพรรคพวกช่องโจร แม้นตนเองจะไม่ได้เป็นสมาชิกถ้า ได้ความว่า ได้กระทำการชักชวนผู้อื่นครั้งนี้ก็เป็นความผิด ซึ่งการชักชวนอาจกระทำก่อนมีช่องโจรก็ได้ แต่จะต้องมีช่องโจรตามที่ชักชวน และต้องมีผล คือ ผู้ถูกชักชวนเข้าเป็นสมาชิกหรือพรรคพวก จึงจะเป็นความผิดสำเร็จตามข้อนี้

(a) agrees with such other person persons that they or one or more of them will engage in conduct which constitutes such crime or an attempt or solicitation to commit such crime; or

(b) agrees to aid such other person or persons in the planning or commission of such crime or of an attempt or solicitation to commit such crime.

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 212

ใน (3) อุปการะช่องโง่โดยให้ทรัพย์สินหรือโดยประการอื่น เช่น ให้ทุน ให้ความรู้ ส่งข่าวการเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ เป็นการกระทำให้ช่องโง่ดำรงอยู่

ใน (4) ช่วยจำหน่ายทรัพย์สินที่ช่องโง่ได้มาโดยการกระทำความผิด เป็นการกระทำ ภายหลังที่ช่องโง่เลิกไปแล้วก็ได้

องค์ประกอบความผิดในส่วนจิตใจคือ เจตนาตามมาตรา 59 รวมทั้งความรู้ข้อเท็จจริงที่ บัญญัติไว้นั้น

ดังนั้นจะเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดเจนถึง การช่วยเหลือการสมคบกระทำความผิดให้เป็นความผิดฐานหนึ่งต่างหาก ซึ่งถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่ง จะพบว่า การช่วยเหลือการสมคบกันกระทำความผิด เช่น การจัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้ การ ชักชวนบุคคลอื่นเข้าเป็นสมาชิก หรืออุปการะหรือกระทำการอื่นใด โดยที่บุคคลนั้น มิได้เข้าร่วมตกลง ในการสมคบกระทำความผิดด้วยนั้น บุคคลนั้นตามกฎหมายไทยถือว่า ไม่มี ความผิดฐานสมคบ แต่มีความผิดช่วยเหลือการสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งผลสุดท้ายก็ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับ ผู้กระทำความผิดฐานสมคบ ดังนั้น ความผิดตามมาตรา 212 จึงเป็นการบัญญัติเน้นให้เห็นอีกว่าบุคคล จะกระทำการใดๆ ก็ตามย่อมไม่มีความผิดฐานสมคบ เว้นแต่จะ ได้เข้าร่วมสมคบหรือร่วมตกลงใน การกระทำความผิด จึงต่างจากของประเทศ คอมมอน ลอว์ ซึ่งรวมเอาลักษณะการร่วมกันวางแผน ช่วยเหลือเป็นการกระทำความผิดฐานสมคบ (Conspiracy) ด้วย

2.13 ข้อจำกัดความรับผิดเกี่ยวกับการสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมายไทย

กรณีตามกฎหมายไทย เมื่อบุคคลได้เข้าร่วมตกลงเพื่อกระทำความผิดตามที่กฎหมาย บัญญัติไว้ก็ต้องมีความผิดฐานสมคบ ส่วนขอบเขตความรับผิดเกี่ยวกับการสมคบกระทำนั้น แยก พิจารณาได้ดังนี้คือ

1. ข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาสมคบกันกระทำความผิด ตามกฎหมายของ คอมมอน ลอว์ ได้จำกัดความรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นซึ่งได้กระทำผิดตามวัตถุประสงค์ของการ สมคบกันนี้ว่าต้องกระทำความผิดระหว่างการสมคบกระทำผิด (Duration of Conspiracy) กล่าวคือ ตั้งแต่การสมคบกันนั้นสำเร็จเป็นความผิด จนถึงเวลาที่ความผิดฐานสมคบเสร็จเด็ดขาด ซึ่งตาม

กฎหมายไทยมิได้บัญญัติไว้เช่นของกฎหมายคอมมอน ลอว์ แต่จำกัดเฉพาะเป็นความผิดตาม วัตถุประสงค์ของการสมคบกันเท่านั้น

2. ข้อจำกัดเกี่ยวกับอายุความ ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายัง ศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยนับแต่วันกระทำความผิด ถือว่า ขาดอายุความ ซึ่งกรณี ตามกฎหมาย คอมมอน ลอว์ จะเริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่การสมคบกันกระทำความผิดเสร็จ เด็ดขาด

3. ข้อจำกัดเกี่ยวกับการถอนตัวจากการสมคบกันกระทำความผิด

กรณีตามกฎหมายไทยได้เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดกลับใจไม่กระทำความผิด ต่อไปซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการถอนตัวจากการสมคบกระทำความผิด (Withdrawal) โดยมีหลักว่า

มาตรา 82 บัญญัติว่า “ผู้ใดพยายามกระทำความผิด หากยับยั้งเสียเองไม่กระทำการให้ ตลอดหรือกลับใจแก้ไข ไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับการพยายาม กระทำความผิดนั้น แต่ถ้การกระทำที่ได้กระทำไปแล้วนั้นต้องตามบทกฎหมายที่บัญญัติเป็น ความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นๆ”

การยับยั้งหรือกลับใจแก้ไข ตามกฎหมายไทย มีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ

1. ผู้กระทำจะต้องลงมือกระทำความผิดแล้ว
2. ความผิดที่กระทำยังไม่สำเร็จผลตามที่ผู้กระทำเจตนา
3. ผู้กระทำยับยั้งเองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกระทำการไปตลอดแล้ว แก้กลับใจแก้ไข ไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล
4. การยับยั้งหรือกลับใจจะต้องเป็นไปโดยสมัครใจ

การยับยั้งหรือกลับใจแก้ไขตาม มาตรา 82 นี้จะเห็นว่า ผู้กระทำต้องลงมือกระทำ ความผิดแล้ว กล่าวคือ การกระทำต้องเข้าขั้นพยายามกระทำความผิดแล้ว จนกระทั่งถึงเวลาก่อนที่ การกระทำเป็นความผิดสำเร็จ ถ้าการกระทำยังไม่เข้าขั้นพยายาม เป็นแต่อยู่ในขั้นเตรียม ก็ไม่ นำบทบัญญัติเรื่องการยับยั้งหรือกลับใจแก้ไขตามมาตรา 82 มาใช้

ดังนั้นจะเห็นว่า การถอนตัวจากการกระทำผิด (Withdrawal) ตามกฎหมาย คอมมอน ลอว์ แตกต่างกับการยับยั้งหรือกลับใจแก้ไข ตามมาตรา 82 ของกฎหมายไทย กล่าวคือการถอนตัวจากการกระทำผิด (Withdrawal) เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดตกลงใจ (Agreement) ที่จะกระทำความผิด ซึ่งเป็น การกระทำในชั้นตกลงใจ (Resolution) แล้ว แต่ได้เปลี่ยนความตั้งใจเสียใหม่ไม่ต้องการที่จะกระทำความผิดต่อไป ส่วนการยับยั้งหรือกลับใจแก้ไขตามมาตรา 82 นั้น เป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดได้กระทำการในชั้นลงมือกระทำความผิด (Commencement) ซึ่งเลขขั้นเตรียมการ (Preparation) แล้ว และได้เกิด เปลี่ยนใจไม่ดำเนินการให้เกิดความผิดสำเร็จขึ้น ซึ่งจะเห็นว่า การสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งถือ การกระทำขั้นตกลงใจ (Resolution) เป็นความผิด มิได้อยู่ภายในขอบเขตการยับยั้งหรือกลับใจ แก้ไข ตามมาตรา 82

กรณีอาจเป็นที่สงสัยได้ว่า “พรรคพวกช่องโจรที่อยู่ด้วยในที่ประชุมและได้คัดค้านใน การตกลงให้กระทำความผิดซึ่งไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดที่พรรคพวกช่องโจรคนอื่นได้กระทำ ความผิดตามความมุ่งหมายของช่องโจรนั้น” จะเป็นการถอนตัว (Withdrawal) หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า การถอนตัว (Withdrawal) เป็นคือกรณีที่ได้มีการสมคบกระทำความผิด คือได้ตกลงกระทำความผิดแล้ว และเกิดเปลี่ยนความตั้งใจ จึงได้ขอลอนตัวออกจากการที่จะกระทำ ผิดความต่อไป ส่วนกรณีที่อยู่ด้วยในที่ประชุม และได้ทำการคัดค้านในการตกลงให้กระทำผิดนั้น เป็นการที่ไม่เห็นด้วยกับ “การตกลงให้กระทำความผิด” จึงได้คัดค้านการตกลงให้กระทำความผิด นั้น ซึ่งเห็นได้ว่า ผู้คัดค้านนั้นยังไม่ได้ตกลงกระทำความผิด จึงไม่ได้กระทำความผิดฐานสมคบ ดังนั้นการคัดค้านจึงไม่เป็นการถอนตัวจากการสมคบกระทำผิด (Withdrawal)

ข้อสังเกต

1. ผลของการถอนตัวจากการกระทำผิด (Withdrawal) ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบเท่าทำได้ กระทำความผิดมาแล้ว แต่ไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดที่ผู้ร่วมสมคบอื่นได้กระทำขึ้นหลังจากที่ได้ ถอนตัวแล้ว ส่วนผลของการยับยั้งหรือกลับใจแก้ไขตามมาตรา 82 ทำให้ไม่ต้องรับโทษสำหรับได้ นั้น แยกพิจารณาเป็น 2 กรณีคือ

(1) ถ้าผู้ถูกละเมิดมิได้ถูกทำร้ายถึงขั้นบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้แล้ว ผู้ถูกละเมิดนั้นเองเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามมาตรา 2 (4), มาตรา 3 (3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้

เองโดยมิต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน แต่ถ้าสามีจะฟ้องคดีแทนภริยาจะต้องได้รับอนุญาตชัดแจ้งจากภริยา (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

ถ้าผู้ถูกทำละเมิดเป็นผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ ผู้มีอำนาจจัดการแทนคือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (1) ถ้าผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาลหรือผู้แทน โดยชอบธรรม หรือมีแต่ไม่สามารถทำการตามหน้าที่ได้ หรือมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถร้องต่อศาลขอให้ตั้งตัวเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6)

(2) ถ้าผู้ถูกทำละเมิดถูกทำร้ายบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้แล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) บัญญัติว่า เฉพาะผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของผู้นั้นเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการแทน

ผู้มีอำนาจฟ้องในกรณีที่ผู้ถูกละเมิดได้รับบาดเจ็บแต่ไม่ถึงตาย จึงไม่มีการพิจารณาเรื่องผู้สืบสิทธิจะมีอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหรือไม่ดังเช่นในกรณีที่ผู้ถูกทำละเมิดถึงแก่ความตาย

กรณีผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้วตายลง ในคดีอาญาเมื่อผู้เสียหายที่แท้จริงยื่นฟ้องคดีแล้วตายลง ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาจะดำเนินคดีนั้นต่างผู้ตายต่อไปก็ได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 29 วรรคแรก) สิทธิประการนี้เรียกกันทั่วไปอีกสมคบกันจึงบัญญัติให้เป็นความผิดเฉพาะที่เป็นความผิดอาญาพื้นฐาน¹⁰⁸

ในปัจจุบันความผิดเกี่ยวกับสถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ มีการกระทำในลักษณะที่ซับซ้อน และมีรูปแบบการดำเนินงานเป็นขบวนการ โดยผู้กระทำความผิดมีอาชีพ จึงเป็นภัยต่อระบบเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงมหาศาล ในการปราบปรามความผิดเกี่ยวกับ

¹⁰⁸ จรัส ภัคศิธนากุล. “ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน พ.ศ. 2534” กรุงเทพมหานคร : สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. 3 กันยายน 2534.

สถาบันการเงิน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้ใช้หลักกฎหมาย
สมคบกันกระทำความผิดเพื่อดำเนินการ และในประเทศไทยก็ได้มีการเสนอกฎหมายสมคบกัน
กระทำความผิดเพื่อปราบปรามความผิดเกี่ยวกับกฎหมายฟอกเงิน พระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2535 ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ลักษณะความผิด ปัญหา และอุปสรรคใน
การดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ โดยละเอียดในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย